

PRIMO FÜZETER

FORTH

 MICROKEY

 COSY

PRIMO – FORTH

**MTA-SZTAKI COSY MŰSZAKI FEJLESZTŐ LEÁNYVÁLLALAT
BUDAPEST 1985**

Szerzők

**MAROSI ISTVÁN
és
URBÁN ZOLTÁN**

Lektor

ALEXIS GYÖRGY

Kiadja

az MTA-SZTAKI COSY Műszaki Fejlesztő Leányvállalat

Felelős kiadó

**Móricz Sándor
igazgató**

ISBN 963 311 203 6

**Megjelent a GRAFO Kiadói Iroda GM gondozásában
2200 példányban, 10,8 (A/5) ív terjedelemben
185/85**

VTV REPROTECHNIKA

85.016

1. ALAPUTASÍTÁSOK	2
1.1. PARANCSBEVITEL	2
1.2. SZAVAK	4
1.3. SZAMOK	5
1.4. A PARAMETER STACK	7
1.5. ARITMETIKAI UTASÍTÁSOK	9
1.6. STACK MŰVELETEK	10
1.7. ÚJ SZAVAK DEFINÍCIÁLÁSA	11
1.8. MŰKÖDÉSI MÓDOK	13
2. ADATTERÜLETEK LEFOGLALÁSA	18
2.1. KONSTANSOK	18
2.2. VÁLTOZOK	19
2.3. AZ AKTUALIS SZÁMRENDSZER MEGVÁLTOZTATÁSA	20
2.4. TÖMBÖK	21
2.5. EGYÉB MEMÓRIAMŰVELETEK	22
3. INPUT ÉS OUTPUT	25
3.1. ADATOK BEVITELE	25
3.2. KIÍRÁS	26
3.3. SZAMOK KIÍRÁSA	28
3.4. EGYÉB KIÍRÁSI UTASÍTÁSOK	30
3.5. GRAFIKAI LEHETŐSÉGEK	30

4. FELTÉTELES ELÁGAZÁSOK ÉS CIKLUSSZERVEZŐ UTASÍTÁSOK	32
4.1. FELTÉTELES ELÁGAZÁSOK	33
4.2. FELTÉTELLEL VEZÉRELT CIKLUSOK	35
4.3. CIKLUSSZÁMLÁLÓVAL VEZÉRELT CIKLUSOK	38
4.4. VEZERLÉSI STRUKTÚRAK EGYMASBAÁGYAZÁSA	40
5. SZÖVEGSZERKESZTÉS ÉS -TÁROLÁS	42
5.1. SZÖVEGSZERKESZTÉS (EDITÁLÁS)	43
5.2. SCREENEK ELMENTÉSE	46
5.3. SCREENEK BEOLVASTATÁSA	47
6. EGYÉB HASZNOS UTASÍTÁSOK	48
7. FÜGGELÉK: A FELHASZNÁLÓI SZAVAK JEGYZÉKE	51

A PRIMO FORTH BETÖLTÉSE

A FORTH rendszert a következő utasítással tölthetjük be kazettáról:

LOAD

az utasítás használatát a PRIMO felhasználói kézikönyvben megtalálhatjuk. A rendszer betöltődése után azonnal bejelentkezik, kiírva a rendelkezésre álló memória nagyságát is.

A minta szavakat tartalmazó bemutató program található ezután a szalagon. Ahhoz, hogy azt is betöltsük, gépeljük le a következő utasítást:

1 LOAD <RETURN>

(A "<RETURN>" a RETURN nevű billentyű lenyomását jelenti.) A számítógép a következő üzenettel válaszol:

SCR 1 olvasása. OK?

Ha most RETURN-t ütünk, működni kezd a kazetta betöltő rutin. Indítsuk el a szalagot, és nyomjunk RETURN-t. Az egyes tárolási egység (továbbiakban screen, "szkrin") betöltése néhány másodpercet vesz igénybe. A program megtalálását * karakterrel jelzi a gép.

Miután a screen betöltődött, a

SCR 2 olvasása. OK?

üzenet íródik ki, jelezvén, hogy ismét <RETURN>-t kell ütnünk. Ily módon összesen 7 db. screen-t kell beolvasatni, csak ezután állítsuk le a magnót.

1. ALAPUTASITASOK

A FORTH nyelv elsajátításának legkönnyebb módja a gyakorlás. Minthogy a FORTH párbeszédés (interaktív) nyelv, le lehet ülni elé és kísérletezni. Ebben a kezelési útmutatóban sok mintapéldát találhatunk, amelyek szemléltetik a FORTH nyelv képességeit. Ajánljuk, hogy Ön is próbálja ki ezeket a saját számítógéjén.

1.1. PARANCSBEVITEL

Betöltés után a FORTH rendszer bejelentkezik, és közli, hogy mennyi szabad memóriahely áll rendelkezésre. A villogó _ karakter (az ún. kurzor) mindig meg fog jelenni, amikor a gép vár valamilyen információt a billentyűzetről. Ekkor be lehet gépelni a RETURN-nel lezárt parancs sorokat. A legegyszerűbb utasítás, amit kiadhatunk, az üres sor. Ha most RETURN-t nyomunk, a FORTH OK-val válaszol, minthogy látta, nincs semmi tennivalója, befejezte az aktuális sor feldolgozását, és új parancsra vár. Ezt kipróbálhatjuk néhányszor, hogy lássuk, FORTH-unk él, jól érzi magát, és figyel ránk.

Mivel a leírt parancsokat a FORTH először egy ideiglenes tárolóba (bemeneti puffer) helyezi, mindaddig, amíg RETURN-t nem

ütöttünk, lehetőségünk van arra, hogy megváltoztassuk az utasítást vagy kijavítsuk a gépelési hibákat. A <-- billentyű segítségével törölhetjük ki a nem kívánt karaktereket (minden lenyomás egy jelet töröl a kurzor előtt), majd újra besépelhetjük a sor hátralévő részét. A bemeneti puffer sosem törlődik, hogy a korábban besévelt információt - vagy annak egy részét - újra felhasználhassuk, gépelési munkát takarítva meg. A --> billentyű lenyomásával egy korábbi karaktert hívhatunk elő. Pl.: tessük fel, hogy a kiadott parancs

1 4 + . <RETURN>

volt, és a gép válaszából kiderül, hogy valójában 2 4 + . -ot akartunk írni. Ekkor elegendő a 2 billentyűt megnyomni, majd 6 db. --> hatására a képernyőn megjelenik a 2 4 + . sor, amit RETURN-nel érvényesíthetünk. Lehetőség van továbbá a pufferbe karaktereket beszúrni (SHIFT -->), és onnan karaktereket törölni (SHIFT <--). Pl. most a

SHIFT --> 1 --> --> --> --> --> --> -->

sorozat hatására a 12 4 + . parancsot, majd

SHIFT <-- SHIFT <-- 3 --> --> --> - _ .

beírásával a 3 4 - . utasítást küldhetjük el RETURN-nel. (A _ jel a szökőz billentyűt jelzi.) Használhatjuk szövegbevitelkor még a CLS billentyűt is, hatására törlődik az egész képernyő és újra kezddhetjük a sor gépelését is. (Természetesen továbbra is visszanyerhetjük a korábban beírtakat.)

Munka közben előfordulhat, hogy programunk véstelen ciklusba

kerül, vagy a rendszer más ok miatt "lemerevedik" (pl. kazettáról való betöltéskor). A RESET gomb hatására a FORTH egy ún. melesindítást hajt végre, azaz úgy kerül alapállapotba, hogy a programjaink nem vesznek el.

1.2. SZAVAK

A FORTH utasítások alapegységét szónak nevezik. Más programozási nyelvek megfelelő kifejezései: utasítás, parancs, kulcsszó, (al)program, szubrutin, eljárás, stb. Miután befejeztük egy sor begépelését és RETURN-nel lezártuk, a FORTH rendszer értelmezője (külső interpretere) veszi át a sort. Felbontja különálló szavakra, amelyeket az előfordulásuk sorrendjében fős végrehajtani. Minden ilyen szónak van NEVE, amellyel hivatkozhatunk rá, és van egy DEFINÍCIÓJA, amely megmondja, hogy mit csinál. Ahol a szó nevének megfelelő karaktersorozat megjelenik, az egyben hivatkozást jelent az adott szóra. Begépeléskor az egyes szavakat szóköz (" ") választja el egymástól.

Amikor az értelmező dolgozik a soron, előveszi a következő szót (amelyet vagy szóköz vagy a sor vége követ). Ezután végignézi az ismert szavakat tartalmazó ún. szótárt, hogy kikeresse, mi ennek a szónak a "jelentése". Ha sikeresen megtalálta, végrehajtja a definícióban rögzítetteket. Ha nincs a szótárban az adott jelsorozattal egyező nevű szó, a FORTH feltételezi, hogy egy számot gépeltünk be, és megkísérli annak értelmezni. Ha az

aktuális számrendszerben nem létezik ilyen alakú szám. "Nem definiált szó" hibaüzenetet kapunk, ami azt jelenti, hogy nem tud az adott utasítással az értelmező mit kezdeni. Ekkor a rendszer új parancssort vár, amit a kurzor újra megjelenése is mutat.

A szótárban induláskor csak olyan szavak vannak, amelyeket a rendszer maga bocsát a felhasználó rendelkezésére. (Ezek felsorolását l. a Függelékben.) Természetesen a felhasználó ezt tetszőlegesen kibővítheti olyan új szavak létrehozásával (definíciójával), amelyekben a már létező szavak bármelyikét felhasználhatja. (Bővebben l. az 1.7. fejezetet.)

A szavak nevében bármilyen látható karakter szerepelhet, kivéve a szóközt. Egy név tetszőlegesen hosszú is lehet, de csak az első 31 karakter kerül tárolásra; tehát két különböző szó első 31 karaktere nem egyezhet meg. 31 karakter igen sok, így lehetőségünk van olyan neveket adni, amelyek utalnak az illető szó funkciójára. A szavak kis- és nagybetűvel egyaránt beszélhetők.

1.3. SZAMOK

A számok tetszőleges számrendszerben kifejezhetők (2-től 36-ig). Bekapcsoláskor a rendszer tízes számrendszert vesz fel. Ezt azonban bármikor megváltoztathatjuk a DECIMAL ill. HEX szavak valamelyikével, vagy tetszőlegesen más számrendszert is előírhatunk. Ezután ebben a számrendszerben lesz értelmezve minden beírt szám,

és kiíraskor is ennek megfelelő formátumot kapunk. Általában javasolható, hogy válasszunk egy számrendszert, és ahhoz tartsuk magunkat mégis a programozás során. Ezzel elkerülhetünk bizonyos hibákat, mint pl. hogy elfelejtjük, mi az aktuális számrendszer, és mást írunk be valójában, mint amit szeretnénk.

A számokat pozitív vagy negatív egészekként adhatjuk meg. A pozitív (előjeletlen) számok 0 → 65535-ig terjedhetnek, az előjeles egész számok -32768 → 32767-ig. Lehetőség van dupla pontosságú számok használatára is, amelyek előjeles egészek -2147483648 → 2147483647-ig. A dupla pontosságú számokat 32 biten ábrázolja a gép, és megadásukkor a szám részeként egy "."-ot kell elhelyezni. Pl.: "437" szimpla, ".437" vagy "43.7" dupla pontos számokat jelentenek.

Amennyiben olyan számértéket gépelünk be, amely az adott számtartományba nem fér be, Túlsordulás! hibaüzenetet kapunk.

Mint ahogy a FORTH minden számot kettes számrendszerben tárol, a számrendszer alapszámának célszerű változtatásával konverziót hajthatunk végre az egyes számrendszerek között. Például tízes alapról 16-osba átváltáshoz gépeljük be a következőt:

DECIMAL 191 HEX . <RETURN>

mire a gép válasza: BF OK (Visszázunk, mert továbbra is 16-os

számszisztémában maradunk!)

1.4. A PARAMETER STACK

A számítógépek programozása közben nem elég csak azt "megmondani" a gépnek, hogy mit csináljon (ez a program), hanem rendelkezésére kell bocsátani azon adatok halmazát is, amelyen a megfelelő műveleteket végre kell hajtania. Ezeket az adatokat paramétereknek is nevezzük. A FORTH szavak túlnyomó része a paramétereket az ún. paraméter stackben (stack=verem, "sztek") várja, és az eredményeket is oda helyezi.

A paraméter stack egy LIFO (1) típusú stack. Ez a tárolócelláknak egy olyan különleges elrendezése, ami "emlékezik" arra a sorrendre, amelyben az egyes értékeket beírták. A később beírt adatokhoz lehet mindig előbb hozzájutni. Képzeljük el, hogy egy íróasztalra az elintézendő iratokat úgy teszik le, hogy egyszerűen egymásra helyezik őket. Amelyik irat a legkésőbb jött, az lesz legfelül, és aki feldolgozza az aktákat, ezt veszi először kézbe. Ha az adminisztrátor éppen dolgozik egy anyagon, és beállítanak egy sürgős aktával, akkor a kézben lévő irat visszakerül a kupac tetejére. Ha egy még sürgősebb akta jön, akkor az előző megy a halomra, stb. Befejezve valamelyik irat feldolgozását így módon biztosan a következő legsürgősebb aktát

(1) Last In First Out, azaz ami utoljára bement, az jön ki elsőnek.

lehet elővenni, vagyis azt, amit leszolgálja tettünk az iratkötés tetejére.

FORTH-ban egy számot úgy tehetünk a stack tetejére, hogy egyszerűen begépeljük a parancssor részeként az aktuális számrendszerben. A "." nevű FORTH szó pedig elveszi a stack tetején álló számot, és kiírja azt a képernyőre (szintén az aktuális számrendszerben).

Például gépeljük be a következő sort:

```
2 4 6 8 <RETURN>
```

A stackben most a következők vannak: 8

6

4

2

Ha begépeljük, hogy:

```
. <RETURN>
```

akkor a válasz: 8 OK lesz.

A stackben ezután a következők lesznek: 6

4

2

Most írjuk be:

```
. . . <RETURN> 6 4 2 OK
```

A stack kiürült. Ha mégis . <RETURN>-t ütünk, a gép . ? Üres a

stack! hibaüzenetet ad.

A FORTH-ban a paraméter stacken kívül van még egy másik stack is, amit 'RETURN STACK'-nek (1) hívnak, és az értelmező használja visszatérési címek tárolására. Minden hibaüzenet kiírtil mindkét stacket.

1.5. ARITMETIKAI UTASITASOK

A PRIMO FORTH-ba beépített aritmetikai utasításokat az 1. táblázatban foglaltuk össze. (Ezeket használjuk a leggyakrabban. További hasonló utasításokat találhatunk még a Függelékben.)

Mivel ezek a szavak is a paraméter stackben várják az adatokat, használatuk az ún. fordított lensyel ábrázolásmód segítségével történik, vagyis a művelet operandusait a művelet elvégzése ELŐTT kell a stackbe helyezni.

Pl. két számot összeadni és az eredményt kiírni a következőképpen kell:

DECIMAL 8 31 + . <RETURN> 39 OK

(1)n Return=visszatérés ("ritörn")

Nézzük meg az egyes részek hatását:

8 A stackre teszi az 8-as értéket.

31 A stackre teszi az 31-es értéket.

+ Leveszi a stack két legfelső elemét, összeadja őket, majd az eredményt a stackbe teszi.

A stack mélysége összességében tehát 1-gyel csökkent!

. Elveszi a stack tetején levő értéket, majd kiírja: 39 OK.

Végeredményben a stack pontosan úgy maradt, mint a parancssor kiadása előtt volt.

A FORTH az összehasonlításokat (2. táblázat) az ún. pozitív logika szerint kezeli. Az eredmény logikai értelmezése:

0 - hamis

nem 0 - igaz.

Összehasonlításnál (mint $< \quad > =$ stb.) jegyezzük meg, hogy amit szokás szerint a relációjel jobb oldalára írunk, azt kell a stackbe legfelülre tenni, míg a bal oldali paraméter felülről a második legyen. Pl: $A \ B \ <$ azt vizsgálja, hogy $A < B$, eltávolítja mindkét értéket a stackről és csak a megfelelő logikai értéket hagyja ott.

1.6. STACK MŰVELETEK

A leggyakrabban végrehajtott utasítások egy másik csoportját alkotják a stack műveletek. A legfontosabbakat a 3. táblázatba gyűjtöttük össze. Ezeket általában arra használjuk, hogy mindig az

általunk éppen megkívánt sorrendet alakítsuk ki a stackben, anélkül, hogy a benne tárolt paraméterek bármelyikét elvesztenénk. Erdemes ezen szavak használatát alaposan begyakorolni, mert a későbbiekben igen jó szolgálatot tesznek.

Miközben dolgozunk, két alapvető szabályt mindig vegyünk figyelembe:

1. Minden, ami bekerült a stackbe, jöjjön is ki onnan.
2. Sose próbáljunk meg több értéket elvenni a stackről, mint amit rátettünk.

1.7. ÚJ SZAVAK DEFINIÁLÁSA

Mint említettük, a FORTH rendszer által "készen kínált" szavakon kívül a felhasználó is definiálhat új szavakat. Tegyük fel, hogy munkánk során gyakran van szükségünk arra, hogy egy szám köbét meghatározzuk. Igen egyszerű olyan szót létrehozni, amely ezt elvégzi.

```
: KÖBE DUP DUP * * . ; <RETURN> OK
```

Nézzük meg, mit csinálnak az egyes komponensek:

: Új szó beépítésének a kezdetét jelöli.
 KÖBE Az újonnan definiálandó szó neve (amilyen néven a
 szótárba bekerül majd).
 DUP DUP * * . Azok a (már meglévő) FORTH szavak, amelyek
 sorozatával lesz az új szó hatása azonos.
 (Tulajdonképpen azt írja le, hogy mit kell tenni a
 szó végrehajtásakor.)
 ; Befejezi a definíciót. Az ezt követő szavak újra
 végrehajtásra kerülnek.

Miután elkészítettük a fenti definíciót, bármikor kiszámíthatjuk
 és kiírathatjuk egy szám köbét. Pl:

4 KÖBE <RETURN> 64 OK

3 KÖBE <RETURN> 27 OK

Mi történt volna, ha a KÖBE szót azelőtt használjuk, mielőtt a
 definícióját beépítettük? A FORTH KÖBE ? Nem definiált szó
 hibaüzenettel visszautasította volna. Szerencsére a kezdő
 programozó számára a FORTH az előre definiált szavak gazdag
 szótárával rendelkezik. Például a következő meglévő és igen
 gyakran használt szónak: 1+ (amely eggyel megnöveli a stack
 tetején lévő értéket) az alábbi definíciót kellene adnunk:

: 1+ 1 + ;

Ha most a fenti meghatározást újra beépítjük, az 1+ (Már
 létező név) figyelmeztetést kapjuk, amely jelzi, hogy ilyen név
 már található a szótárban. Ez nem feltétlenül baj (bármely korábbi
 szó definícióját megváltoztathatjuk), de általában issekezzünk

elkerülni. Az értelmező mindig a legutolsó azonos nevű szót találja meg. Vigyázzunk viszont arra, hogy ha egy már létező szó megadásakor hivatkoztunk valamely szóra, akkor ez a hivatkozás nem változik meg attól, hogy a hivatkozással azonos nevű új szót definiálunk. Pl. ha beírjuk, hogy

: 1+ 2 + ;

ettől az összes eddig definiált szó helyes marad, csak amit ezután írunk meg (és használjuk benne az 1+ szót) fog furcsán működni.

Előfordulhat, hogy egy definíció nem fér ki egy sorba. Az a fontos csak, hogy a sorban minden szó teljes egészében be legyen zárválva, ekkor nyugodtan elküldhetjük a rész-definíciót RETURN-nel. A sor feldolgozása után a FORTH várni fogja a folytatást, amit az is jelez, hogy nem ír OK-t.

1.8. MŰKÖDÉSI MÓDOK

A FORTH szövegsértelmezője két módban működhet: közvetlen végrehajtási és fordítási módban.

Közvetlen végrehajtási módban a parancssor minden szavát igyekszik kikeresni a szótárból és azonnal végrehajta őket.

Ezzel szemben fordításkor a szavak túlnyomó többsége nem kerül végrehajtásra. Ezek helyett egy rájuk utaló hivatkozás lesz a szótárba befordítva. A : szó az értelmezőt fordítási állapotba

helyezi, a ; hatására pedig visszatér a közvetlen végrehajtási mód.

Azért, hogy jól megkülönböztethessük a közvetlen végrehajtást a fordítástól, próbáljuk ki a következő példákat:

905 . <RETURN> 905 OK

Mint látjuk, ez az utasítás azonnal végrehajtódott (a számítógép rögtön válaszolt).

: IRD-KI 905 . ; <RETURN> OK

Látszólag nem történt semmi, valójában a szót az értelmező lefordította. Ha ez után leírjuk, hogy IRD-KI, a lefordított szó végrehajtódik, és kiírja a kívánt eredményt:

IRD-KI <RETURN> 905 OK

Ahhoz, hogy gyorsan tanuljunk, be kell gyakorolni az alapvető FORTH szavakat, és bátran kísérreljünk meg olyan új definíciókat írni, amelyekkel bizonyos dolgokat egyszerűbben lehet megcsinálni. Fejlesszünk ki magunknak egy olyan jelölésrendszert, amellyel rögzíthetjük vázaltszerűen mindazt, amit csináltunk, hogy ne essünk ugyanabba a hibába többször is.

FORGET: ezzel az utasítással törölhetünk a szótár végéből (a legutoljára megadott szavak közül) egy vagy több szót. Pl.: definiáljunk három szót a következőképpen:

: SZ01 ... ; <RETURN>

: SZ02 ... ; <RETURN>

: SZ03 ... ; <RETURN>

Ezután SZ03-at a következőképpen lehet kitörölni:

FORGET SZ03 <RETURN>

SZ02-t viszont önmagában nem törölhetjük! A törlés ugyanis mindig a megadott szóra és az összes, később definiált szóra vonatkozik!

Tehát

FORGET SZ02 <RETURN>

hatására SZ02 és SZ03 törlődik, de megmarad SZ01.

Előfordul, hogy egy új szó megírása közben hibázunk (nem létező szóra hivatkozunk, nem zárunk le egy vezérlési struktúrát, stb.). A szót újra kívánjuk írni, de előtte szeretnénk kitörölni a hibás definíciót. A FORGET-et használva azonban hibaüzenetet kapunk, mintha az a szó nem létezne. VLIST-tel kiírva a rendelkezésre álló szavakat, a kitörölendő szót inverz betűkkel kiírva találjuk meg. Ilyenkor adjuk ki a SMUDGE szót, és ezután már végre lehet hajtani a törlést. (A név pedig inverzből visszaváltozik normállá.)

FELADATOK

1. Mi a különbség a DUP + és 2 * között?
2. Mi a különbség a DUP * DUP * és a DUP DUP * * között?
3. Mi a különbség az OVER SWAP és a SWAP OVER között? ("szvor")
4. Mi az értelme az OVER OVER sorozatnak?
5. Mi az értelme a ROT ROT sorozatnak?

1. TABLAZAT

ARITMETIKAI MŰVELETEK

Szó	Leírása	Példa stackre előtte	Példa stackre utána
		Tető	Tető
+	Összeadás	9 6 2	9 8
-	Kivonás	9 6 2	9 4
*	Szorzás (előjeles)	9 6 2	9 12
/	Osztás (előjeles)	9 6 2	9 3
1+	Eggyel növelés	9 6 2	9 6 3
2+	Kettővel növelés	9 6 2	9 6 4
ABS	Abszolút érték képzés	9 -6 -2	9 -6 2
MAX	A két legfőbb érték nagyobbika	9 6 2	9 6
MIN	A két legfőbb érték kisebbike	9 6 2	9 2
NEGATE	Előjelváltás (kettes komplementes)	9 6 2	9 6 -2
MOD	Maradékképzés (osztás maradéka)	9 6 2	9 0
*/	Második és harmadik érték szorzata osztva az elsővel	9 6 2	27
*/MOD	Ua. csak a maradékot is adja	9 6 2	27 0
+ -	Legfőbb érték előjelével szoroz	9 6 -2	9 -6
/MOD	Második érték osztva a legfőbbvel maradékot és hányadost is ad	9 6 2	9 0 3
AND	Bitenkénti logikai ÉS művelet	9 6 3	9 2
OR	Bitenkénti logikai VAGY művelet	9 6 3	9 7
XOR	Bitenkénti KIZARÓ VAGY művelet	9 6 3	9 5

Egyéb, valamint dupla pontosságú és kevert műveleteket is találhatunk a Függelékben. Ez utóbbiak D, M vagy U betűvel kezdődnek.

2. TABLAZAT

ÖSSZEHASONLÍTÓ MŰVELETEK

Szó	Leírás	Előtte	Utána
<	Ha a második a stackben kisebb, mint az első, -1-et ad, egyébként 0-t.	9 6 2	9 0
>	Ha a második nagyobb, mint az első, -1-et ad, egyébként 0-t.	9 6 2	9 -1
=	Ha a két lefölső érték egyenlő, -1-et ad, egyébként 0-t.	9 6 2	9 0
0=	Ha a lefölső érték 0, -1-et ad, egyébként 0-t	9 6 2	9 6 0
0<	Ha a lefölső érték negatív, -1-et ad, egyébként 0-t	9 6 2	9 6 0

3. TABLAZAT

STACK KEZELŐ UTASÍTÁSOK

Szó	Leírás	Előtte	Utána
.	Kiírja a lefölső értéket	1 2 3	1 2
DROP	Eltávolítja a lefölső értéket	3 2 1	3 2
DUP	Megismétli a lefölső értéket	3 2 1	3 2 1 1
?DUP	Megismétli a lefölső értéket, ha az nem 0	3 2 1	3 2 1 1
OVER	Megismétli a másodikat a stack tetején	3 2 1	3 2 1 2
ROT	Megforgatja a fölső 3 elemet	4 3 2 1	4 2 1 3
-ROT	Visszaforgatja a fölső 3 elemet	4 2 1 3	4 3 2 1
SWAP	Megcseréli a két fölső elemet	3 2 1	3 1 2
.R	A második értéket jobbra igazítva írja a lefölső elem által meghat. szélességű mezőbe	3 2 1	3
R	A return stack tetejét a paraméter stackbe másolja	(RS) 20 30 1 2 3	(RS) 20 30 1 2 3 30

A Függelékben találhatunk egyéb stack kezelő utasításokat is.

2. ADATTERÜLETEK LEFOGLALASA

A FORTH rendszer lehetővé teszi számunkra, hogy a memória bizonyos részelt lefoglalhassuk konstansok, változók vagy tömbök számára.

2.1. KONSTANSOK

Ha bizonyos konstans értékeknek nevet kívánunk adni, amellyel később hivatkozhatunk rájuk, a CONSTANT szót használhatjuk. Leggyakrabban olyan adatokat szoktunk így módon névvel ellátni, amelyeket gyakran használunk, és a nevüket egyszerűbb leírni, mint magukat a számokat újra előkeresni; vagy ha annak a konstansnak az értéke függ a gépi környezettől.

Például a 3600 CONSTANT SEC/H (RETURN) OK létrehoz egy új szót, aminek a neve SEC/H, és a 3600 értéket rendeli hozzá. Miután ezt a definíciót beérveltük, a SEC/H leírása éppen úgy 3600-at tesz a stack tetejére, mintha 3600-at írtunk volna. Pl.: 3 SEC/H * kiszámítja, hogy 3 órában hány másodperc van. Természetesen egy konstans értékét nemcsak közvetlenül adhatjuk meg, hanem a stack tetején az értéket más módon is előállíthatjuk. Pl.: 60 DUP * CONSTANT SEC/H OK anélkül tölti be az órában levő másodpercek

számát a konstansba, hogy látnánk a konkrét értéket.

Figyeljünk arra, hogy miután egy konstanst definiáltunk, annak (bináris) értéke független lesz az aktuális számrendszertől.

2.2. VALTOZOK

A VARIABLE ("variábil") FORTH szó egy olyan tárolóhelyet definiál, amelynek értéke a későbbiekben valószínűleg változni fog. A tárolóhely mérete két byte (16 bit). Tegyük fel, hogy játékprogramunkban az eredményt egy változóban kívánjuk tárolni. Ekkor írjuk be, hogy

```
0 VARIABLE EREDMENY <RETURN> OK
```

↑

kezdeti érték

A változóra a későbbiekben a nevével hivatkozhatunk. Azt, hogy mit kívánunk tenni vele, az utána következő szó mutatja meg. Ha egy változó értékét a stackre kívánjuk tenni, az & (1) szót használjuk. Pl.: az eredményünket az EREDMENY & <RETURN> paranccsal tehetjük a stackre.

Amennyiben a változónk értékére vagyunk kíváncsiak, a "?" szót célszerű használni. Pl.: EREDMENY ? <RETURN> 0 OK

(1)n et-jel.

Ha a változó értékét módosítani akarjuk, tegyük be először az új értéket a stackbe, írjuk le a változónk nevét, majd használjuk a "+" szót. Pl.: ha az eredmény értékét 100-ra kívánjuk állítani, gépeljük be: 100 EREDMENY ! <RETURN> OK

A "+" szó az adott változóhoz hozzáad egy 16 bites értéket. Például ha az eredményünket százszal meg kívánjuk növelni: 100 EREDMENY +! <RETURN> OK

Megjegyzések:

1. Egy változó nevének leírása a változónak megfelelő 16 bites tárrekesz címét helyezi el a stackben. Az "&" pontosabb definíciója szerint a stackben található értéket kicseréli az annak megfelelő címről elővett 16 bites számmal. A "!" a stack tetején levő értéket címnek tekinti, és erre a címre teszi le a stackben második számot, stb.
2. A "?" definíciója: : ? & . ;
3. A paraméter stack célszerű felhasználásával a munkaváltozók száma jelentősen lecsökkenthető.

2.3. AZ AKTUALIS SZÁMRENDSZER MEGVÁLTOZTATÁSA

Az aktuális számrendszer alapszámát a FORTH egy BASE ("bázis", alap) nevű változóban tárolja. A HEX ill. DECIMAL szavak ennek az értékét módosítják. Amennyiben a tízes vagy tizenhatos számrendszeren kívül más alappal kívánunk dolgozni, írjuk át

közvetlenül a BASE változó értékét. A számrendszer alapszáma 2 és 36 között bármi lehet. Például ha kettes alappal akarunk számolni: 2 BASE ! <RETURN> OK és minden további kiírás a kettes számrendszernek megfelelően fog történni. Ne feledjük, hogy az adatok megadása is kettes alappal történik, tehát ezután pl. négyes számrendszerbe: 100 BASE ! <RETURN> OK térhetünk át.

2.4. TÖMBÖK

A tömbök igen sok alkalmazásban játszanak fontos szerepet. Például 10 változó (T0, T1, T2, stb.) helyett célszerűbb egy T-n kezdődő, 10 egymást követő elemet tartalmazó elrendezést használni. Ez nemcsak az elemek rugalmasabb kezelését biztosítja, hanem lényegesen jobb memória kihasználást is lehetővé tesz. Az egyes elemeket azután megfelelő címszámítás útján lehet elérni.

Tömbök számára az ALLOT szóval foglathatunk helyet a szótárban. Pl.: a fenti T tömbre:

```
Ø VARIABLE T 18 ALLOT <RETURN> OK
```

Az egyes részek hatása:

Ø VARIABLE T egy kétbyte-os T nevű változónak foglalt helyet.

18 18-at tesz a stackre.

ALLLOT további 18 byte-ot foglalt le a tömb elemei számára.

Az n-edik tömbelemet a következőképpen érhetjük el: tesyük

n-et a stack tetejére, majd: 2 * T + & <RETURN> OK

2.5. EGYÉB MEMÓRIAMOVELETEK

A továbbiakban négy olyan szót ismertetünk, amelyek segítségével a memória tartalmát közvetlenül módosíthatjuk:

1. CMOVE A stack tetején lévő érték által meghatározott számú byte-ot mozgat át az egyik memóriacímről (harmadik a stacken) egy másik címre (második érték a stacken). A legkisebb című byte másolódik először, majd sorban a többi.

PL.: 16396 8000 64 CMOVE <RETURN> OK

elvitel 64 byte-ot mozgat át a 16396-os címről a 8000-es címre. (Valójában ROM-ba nem tud írni.)

2. FILL Egy adott memóriacímről (harmadik a stacken) adott számú (második a stacken) byte-ot (első a stacken) lerakol.

PL.: 8000 64 255 FILL <RETURN> OK

64 db. hexa FF byte-ot tesz le a 8000-es címtől kezdődően.

3. ERASE Egy memóriarész kinullázását végzi. Megeszezik a 0 FILL utasítással.

PL.: 8000 64 ERASE <RETURN> OK

kinullázza a 8000-en kezdődő 64 byte hosszú memóriablokkot.

4. BLANKS Esv memóriaterületet szököz karakterrel tölt fel.
Meesesvezik a BL FILL utasítással.

PL.: 8000 64 BLANKS (RETURN) OK

64 darab szököz karaktert (ASCII hexa 20) tesz le a
8000-es címtől kezdődően.

4. TABLAZAT

MEMÓRIAMŰVELETEK

Szó	Leírása	Előtte	Utána
!	A stack tetején levő címre eltárolja a stacken második értéket	3 15355	üres
&	A stack tetején található cím tartalmát a stackbe teszi	15355	3
?	Kilrja a stack tetején mesadott című memóriarekesz tartalmát	15355	üres
+	A stacken második értékkel megnöveli a stack tetején mesadott című memóriarekesz tartalmát	12 15355	üres
C&	Esv byte-ot felhoz a stack tetején mesadott memóriacímről	15355	15
C!	Eltárol esv byte-ot (második a stacken) a stack tetején mesadott memóriacímre	254 15355	üres

CMOVE ("szimóv")

FILL

Lásd szöveg

ERASE ("léréz")

BLANKS ("blenksz")

Dupla pontosságú műveletek: Lásd Függelék.

FELADATOK

1. Definiáljunk egy CSEREL szót úgy, hogy felcserélje két változó tartalmát, azaz
ha A és B változóknak lettek definiálva, akkor az A B CSEREL utasítások eredményeképpen A korábbi értéke B-ben legyen, B értéke A-ban.
2. Definiáljunk egy ATVISZ szót oly módon, hogy egy tömböt másoljon át egy vele azonos méretű másik tömbbe.

3. INPUT ÉS OUTPUT

Ahhoz, hogy bármilyen célra használhassuk a számítógépet, szükséges adatokat bevinni a komputerbe (input) és az eredményeket is olvashatóan kell megkarnunk (output). A FORTH sokféle lehetőséget nyújt ezekre.

3.1. ADATOK BEVITELE

A FORTH-nak nincs szüksége isazi beviteli utasításra (mint pl. INPUT a BASIC-ben), mivel szinte minden utasítás a paraméter stacken várja a paramétereit. Ezeket általában a parancs végrehajtása előtt tesszük a stackre. Példaként tegyük fel, hogy a $4X+3-3X+2$ kifejezés értékét kívánjuk meghatározni valamely X-re. Ehhez célszerű alkotni egy olyan szót, amely egy szám köbét határozza meg, és definiálni egy másikat, amely a kifejezés többi részét számolja. Egy lehetséges megoldás:

```
: KÖB DUP DUP * * ; <RETURN> OK
```

```
: KIF DUP KÖB 4 * SWAP <RETURN>
```

```
3 * - 2 + . ; <RETURN> OK
```

Most tehát van egy olyan szavunk (KIF), amely a stack tetején levő X értékkel kiszámítja a kifejezés értékét. Ehhez tegyük X-et a stackre a szó végrehajtása előtt a következőképpen:

```
8 KIF <RETURN> 2026 OK
```

Hasonló módon akárhány paraméter átadható, és nincs szükség beviteli utasításra.

A FORTH rendelkezik egy olyan utasítással, amelyik egy karaktert képes beolvasni a billentyűzetről. Ez a szó a KEY. Hasonlóan használható, mint a BASIC INKEY\$, azzal a különbséggel, hogy a KEY mindig megvár egy billentyű lenyomást, míg az INKEY\$ nem. (A BASIC INKEY\$-nak valójában a FORTH ?KEY szó fel meg, ez 0-át ad vissza, ha éppen nincs lenyomva egy billentyű sem.)

Tessük fel, hogy futás közben szükségünk van valamilyen információra, amit a billentyűzetről várunk.

Pl.: 'KER HASZNALATI UTASITAST? (I/N)'

A KEY ezt követően a paraméter stackre teszi a leütött karakter ASCII ("eszk") kódját, amely vizsgálható.

Az előbb elmondottak ellenére a FORTH rendelkezik olyan szóval is, mellyel 1 darab több jegyű számot lehet beolvasni. Ez az INPUT nevű szó.

3.2. KIIRATÁS

A FORTH többféle lehetőséget is kínál a kimenő információ megjelenítésére. A leggyakrabban használt kiíratási forma egy szövegsor. Az erre szolgáló FORTH szó a "." amelyet a kiírandó szöveg majd a záró " követ. Pl.:

." Ez egy sor szöveg" <RETURN>

az Ez egy sor szöveg üzenetet írja a képernyőre. Minden további kiíratás ugyanebbe a sorba fog kerülni. A CR FORTH szó szolgál arra, hogy új sort nyisson, és az ezt követő kivétel már az új sor elején fog kezdődni. A közvetlen kurzor pozícionálásra az AT szó szolgál. Pl.:

3 2 AT ." HELLO"

a képernyő harmadik sorának második oszlopába írja ki a fenti üzenetet. (Tehát sor oszlop sorrendben kell megadni a paramétereket!) Lekérdezhetjük azt is, hogy éppen most hol áll a kurzor, erre az AT? szó szolgál. Az előző paraméter-sorrenddel azonos módon adja vissza a paramétereket, a stack tetején tehát a vízszintes pozíció lesz, vagyis, hogy melyik oszlopban vagyunk.

Amennyiben a képernyő utolsó pozíciójába írunk, a FORTH automatikusan végrehajt egy "scroll"-t, azaz a képernyő minden sora eggyel feljebb kerül, a legfelső sor pedig elvész.

Egyetlen karaktert más módon az EMIT FORTH szó segítségével vihetünk a képernyőre. Ez az aktuális kurzorpozícióba kiírja azt a karaktert, amelynek ASCII kódja a stack tetején található. A megfelelő kódot legegyszerűbben a KEY paranccsal tehetjük oda. Az EMIT alkalmas arra is, hogy olyan karaktereket írassunk ki, amelyeket nem lehet a billentyűzetről elérni. Pl.:

142 EMIT <RETURN> @ OK a 142 ASCII kódú karaktert írja ki, amely a @ karakternek megfelelő kód.

3.3. SZÁMOK KIIRATÁSA

Egy számot legegyszerűbben a jól ismert . FORTH szó segítségével írathatunk ki a képernyőre. Ez a stack tetejének tartalmát a lehető leghaladva szélességű mezőbe írja ki, azaz vezető nullák vagy szóközők nélkül. A kiírt számot egy szóköz követi. A következő FORTH szavak segítségével számok kiíratási formáját tetszőlegesen megváltoztathatjuk:

.R a számot egy megadott szélességű mezőben jobbra igazítva írja ki, szóközőkkel kiegészítve a mező fennmaradó baloldali részét. Pl.:

```
22 4 .R <RETURN>
```

a 22-t egy 4 karakter szélességű mező jobb szélére helyezve írja ki, azaz két vezető szóközzel kiegészítve.

<# képszerű (karakterenkénti) kiíratás szerkesztésének kezdetét jelzi, és egy dupla pontosságú számot vár a stacken. (1) A szám képeznek meg szerkesztésére az alábbi FORTH szavakat alkalmazhatjuk:

hátulról előre haladva beteszi a szám következő jegyét egy pufferbe. (Természetesen ez is az aktuális számrendszerben értendő.) Pl.: ha a szám értéke 123, akkor az első # 3-at, a következő #-ok pedig sorban a 2,1,0,0,... karaktereket teszik a pufferbe.

#S a szám maradék jegyeit a pufferbe teszi. Ha már nincs több

(1)n Mivel általában egyszeres pontosságú számokkal szoktunk dolgozni, jó hasznát vesszük ilyenkor az S->D FORTH szónak, amely a stack tetején lévő 16 bites számot 32 bitessé konvertálja.

Jegye, egy 0-t akkor is letesz.

HOLD a stack tetején vár egy ASCII kódot, és az ennek megfelelő karaktert teszi a puffer következő helyére. Pl.:

44 HOLD

egy pontot tesz a pufferbe.

#> befejezi a képszerű kiíratás szerkesztését. A stackben a puffer címét és hosszát adja vissza; így módon lehetővé teszi, hogy a kiíratást közvetlenül végrehajtsuk egy TYPE paranccsal.

Megjegyzés: a # és a #S a dupla pontos számot előjeltelen 32 bites értéként kezeli.

Példaként definiáljunk egy FIL nevű szót, amely egy egyszeres pontosságú, előjeltelen számot vár a stacken, azt fillérekben kifejezett értéknek tekinti, és kiírja

x,y FT

alakban; ahol x az egész forintokat, y pedig a maradék filléreket jelenti.

```
: FIL 0 <# # 44 HOLD #S #> <RETURN>
```

```
TYPE ." FT" ; <RETURN> OK
```

Néhány alkalmazási példa:

```
1234 FIL <RETURN> 12,34 FT OK
```

```
10000 FIL <RETURN> 100,00 FT OK
```

```
0 FIL <RETURN> 0,00 FT OK
```

```
-1 FIL <RETURN> 655,35 FT OK
```

Mint már említettük, a képszerűen szerkesztett kiíratás

alkalmazásával tetszőleges alakban jeleníthetünk meg számokat. Ehhez azonban megfelelő gyakorlásra szükség van.

3.4. EGYEB KIIRATASI UTASÍTÁSOK

A következő FORTH szavak szintén a képernyő szerkesztését segítik:

SPACE ("szpész") egy szóköz karaktert ír az aktuális pozícióba. Megegyezik a 32 EMIT utasítással.

SPACES ("szpésziz") a stack tetején levő érték által meghatározott számú szóköz karaktert ír ki.

Pl.: 5 SPACES <RETURN> 5 szóközt ír a képernyőre.

CLS letörli a képernyőt és a kurzort a bal felső sarokba állítja. A következő kiírás tehát fentről fog indulni.

3.5. GRAFIKAI LEHETŐSÉGEK

A FORTH megengedi, hogy a PRIMO adta grafikai lehetőségeket teljesen kihasználjuk. Beállíthatjuk, hogy a rajzolás milyen "színnel" történjék: fehérrel, vagy feketével. Az ON FORTH szó fehér színt, míg az OFF feketét állít be. Hatásuk addig érvényes, amíg az ellenkezőt be nem állítjuk.

A PLOT szóval tudunk egy (fekete vagy fehér) pöttyöt kiírni a képernyőre:

PL. 16 3 PLOT <RETURN> OK a grafikus képernyő alulról vett negyedik sorának tizenhetedik pozíciójába ír. (A sorrend tehát X Y PLOT.) Az $X=0$ $Y=0$ pont a képernyő bal alsó sarkában van. Egyenest a DRAW ("dró") szóval húzhatunk: az egyenes kiindulópontja az a pont lesz, amit utoljára beállítottunk (pl. a PLOT, vagy egy előző DRAW segítségével), végpontját pedig X Y sorrendben kell a DRAW előtt megadni. PL. 30 20 DRAW <RETURN> OK esetünkben a (16,3) ponttól kezdve a (30,20) pontig húzott egyenest. Ugyanezt az egyenest meghúzhattuk volna a DRAWREL szóval is, ekkor a végpont koordinátái helyett a relatív koordinátákat kell megadni: ennyivel kell megnövelni az aktuális koordináta értékeket, hogy a végpontba jussunk. Az előző 30 20 DRAW helyett tehát írhattuk volna:

14 17 DRAWREL <RETURN> OK

hiszen $16+14=30$, és $3+17=20$. Az aktuális pont koordinátáit a FORTH az X és Y nevű változókban tárolja. Ezeket közvetlenül is átírhatjuk, de egyszerűbb, ha az új koordinátákat az XYSAVE ("exvájszév") szóval állítjuk be: ez nem rajzol semmit a képernyőre, de a következő DRAW vagy DRAWREL ettől a ponttól kezdve indul.

Egy pont állapotát az ON? szóval tudjuk lekérdezni. Például

52 0 ON? <RETURN> OK

A stackbe 0 kerül, ha a pont sötét, és -1 kerül, ha világos.

4. FELTÉTELES ELAGAZÁSOK ÉS CIKLUSSZERVEZŐ UTASÍTÁSOK

Mint láttuk, a FORTH értelmezője egymás után veszi elő a begérelt szavakat, majd lefordítja és eltárolja az új definíciókat, ill. végrehajtja az egyéb utasításokat. A végrehajtási sorrend ekkor megegyezik a megadási sorrenddel. Nyilvánvaló, hogy egy használható programnyelvnek lehetőséget kell biztosítania arra, hogy az utasítások logikai - végrehajtási - sorrendje eltérjen a fizikai - tárolási, begérelési - sorrendtől. A hagyományos nyelvek (ASSEMBLER-ek, FORTRAN, BASIC, stb.) erre a célra feltétlen és feltételes ugró utasításokat biztosítottak, amelyekből a felhasználó létrehozhatta a számára szükséges (program végrehajtási sorrendet) vezérlő struktúrákat. A FORTH azonban a programíró számára közvetlenül azokat a vezérlési formákat biztosítja, amelyekre szüksége lehet. (1) Emiatt sohasem használunk explicit ugrásokat (egyébként is roppant körülményes lenne használatuk), hanem a megfelelő vezérlő utasításokkal dolgozunk.

Fontos! A vezérlő struktúrák közvetlenül (egyszerűen begérelve) nem hajthatók végre: ezek kizárólag egy definíció

(1)n A FORTH lényegéből következik, hogy a felhasználó tetszőleges új vezérlő struktúrákat is szabadon definiálhat.

törzsében jelenhetnek meg.

4.1. FELTÉTELES ELÁGAZÁSOK

A kétirányú feltételes elágazásokat három FORTH alapszóval vezérelhetjük: IF, ELSE és ENDIF (ez utóbbit THEN-nek is írhatjuk). Az IF egy logikai értéket vár a paraméter stack tetején, és attól függően ácsztatja el a végrehajtást. A feltételes elágazás formája:

```
: DEF felt. IF tev.1 ELSE tev.2 ENDIF tovább ;
```

ahol

: DEF a definíció kezdete.

felt. ez a rész egy logikai értéket (nulla/nem nulla) hagy a stacken.

IF elveszi a stack tetején levő számot és megvizsgálja.

tev.1 ezt a tevékenységet hajtja végre, ha a feltétel igaz, azaz a szám nem 0 volt.

ELSE

tev.2 ez a rész kerül végrehajtásra, ha a feltétel hamis, azaz a szám 0 volt.

ENDIF

tovább mindkét ág itt folytatódik.

Amennyiben az IF nem 0 értéket talál a stacken, minden végrehajtásra kerül az ELSE-is ("elz"), majd a további szavak

kimaradnak, és az ENDIF után kerülnek csak újra végrehajtásra. Másrészből, ha a stacken az IF nullát talált, minden kimarad az ELSE-is, és onnan folytatódik a programvégrehajtás. Az 'ELSE tev.2' részt el is lehet hagyni, ha nincs rá szükség.

A logikai értéket általában összehasonlító szavak (< > =) segítségével tesszük a stackre. Amennyiben a kívánt logikai értéknek éppen az ellentettje áll rendelkezésünkre, a 0= alapszót használhatjuk. Ennek elvi definíciója:

```
: 0= 0 = ;
```

A FORTH lehetőséget biztosít 16 bites értékek között logikai műveletek elvégzésére. A megfelelő alapszavak: AND, OR és XOR. Ezeket a műveleteket a FORTH a két operandus között bitenként végzi el a 6. táblázatban található igazságtáblázatok szerint. Pl.:

```
1 1 AND 1-et ad   -1 1 XOR -2-t ad   255 -256 OR -1-et ad
```

A következő példánk egy olyan szó, amely a stack tetején talált értékről eldönti, hogy tízes számrendszerbeli számjegynek megfelelő ASCII kód-e (0-9). Ha nem, hibaüzenetet ad, ha igen, a neki megfelelő számértéket adja vissza:

```
: JEGY DUP DUP 47 > SWAP 58 < AND
```

```
IF 48 - ELSE . ." Nem számjegy!" QUIT ENDIF ;
```

(A QUIT szót használjuk arra, hogy egy adott szó, valamint az őt hívó szavak futását félbeszakítsuk. BASIC megfelelője a STOP.)

FELADATOK

1. Írjuk meg a `<=` `>=` és `<` `>` szavakat! (Kisebb vagy egyenlő, nagyobb vagy egyenlő ill. nem egyenlő).
2. Adjunk meg a `"?DUP"`-nak megfelelő definíciót `-DUP` néven! (Lásd 2. táblázat.)
3. Írjunk olyan szavakat `MAXIMUM` ill. `MINIMUM` néven, amelyek a stack tetején lévő két (16 bites) szám maximumát ill. minimumát adják.
4. Adjunk meg az `ABS`-nak megfelelő funkciójú szót `ABSZOLUT` néven!

4.2. FELTÉTELLEL VEZÉRELT CIKLUSOK

Amikor az utasítások egy csoportját többször ismételve kívánjuk végrehajtani, ciklust szervezünk. A ciklus elhagyása vagy valamilyen feltételtől függ (feltétellel vezérelt ciklus), vagy a végrehajtott ismétlések számától (ciklusszámlálóval vezérelt ciklus). Ebben a részben az előbbi csoporttal foglalkozunk.

A ciklusvezérlő utasítások egyik fajtája a kilérési feltételt a ciklus végén vizsgálja. Alakja:

: DEF BEGIN tev. felt. UNTIL tovább ;

ahol

: DEF a definíció kezdete.

BEGIN megjelöli a ciklus kezdetét.

tev. az a tevékenység, amelyet ciklikusan kívánunk ismételtetni.

felt. a kilépési feltételt jelentő logikai érték előállítására.
 UNTIL megvizsgálja a stack tetején lévő értéket, és ha az 0,
 visszaléptet a ciklus kezdetére (hamis feltétel).
 tovább azaz feltétel (nem 0 érték a stacken) esetén a
 végrehajtás itt folytatódik.

Az UNTIL helyett END-et is írhatunk.

A következő példában egy olyan szót definiálunk, amely egy
 adott 16 bites szót keres a memóriában, és az első előfordulásának
 címét adja vissza. Híváskor a stack tetején az indító cím, alatta
 a keresendő érték van:

```
: KERES 1- BEGIN 1+ OVER OVER & =
```

```
UNTIL SWAP DROP ;
```

a ciklus elején megnöveljük az aktuális címet 2-vel, majd
 duplikáljuk a stack két legfelső értékét. Az adatfelhozatal után a
 keresett és a talált érték összehasonlítása következik: ha a két
 érték nem egyenlő, visszatérünk a ciklus elejére, egyébként
 eldobjuk a most már fölösleges keresett értéket és visszatérünk az
 aktuális címmel.

A ciklus elhagyását irányító feltétel a ciklus elején is
 állhat. Ekkor a ciklusutasítás a következő formát ölti:

```
: DEF BEGIN felt. WHILE tev. REPEAT tovább ;
```

ahol

```
: DEF a definíció kezdete.
```

```
BEGIN megjelöli a ciklus kezdetét.
```

felt. a kilépési feltételt jelentő logikai érték előállítás.

WHILE ("váj") megvizsgálja a stack tetején lévő értéket. Ha az 0, akkor a végrehajtás a "tovább" részen folytatódik, egyébként

tev. végrehajtja azt a tevékenységet, amelyet ciklikusan kívánunk ismételtetni.

REPEAT ("ripit") visszaugrik a kilépési feltétel előállításához (BEGIN)

tovább a ciklusból kilépve ide kerülünk.

Figyeljük meg, hogy BEGIN - UNTIL ciklusnál a "felt." a ciklusból való kilépés feltételét, BEGIN - WHILE - REPEAT esetén a ciklusban maradás feltételét jelenti!

Példaként írjunk egy szót, amely a stack tetején álló (pozitív) számról eldönti, hogy hány decimális jegyből áll:

```
: DECJEGY 1 SWAP BEGIN 10 / ?DUP
```

```
WHILE SWAP 1+ SWAP REPEAT ;
```

A számot mindaddig osztjuk tízzel, amíg eredményül 0-t nem kapunk. A számláló 1-ről indul. Pl.: a 38 kezdeti értéknél az első lépésben a 38-ból 3 lesz. Mivel ez nem 0, végrehajtjuk a ciklusmagot (a számlálót megnöveljük), majd újra osztunk. Ekkor már 0-t kapunk, így a ciklusból kilépve a számláló értékével visszatérhetünk.

Ebben a részben említjük meg a ciklusutasítások egy különleges fajtáját, a végtelen ciklust is. Alakja:

: DEF BEGIN tev. AGAIN ;

("ösréjn"), amely a "tev." tevékenységet ismétli vég nélkül. Ezt a fajta ciklust elhasználni csak különleges módokon lehet (hiba, QUIT, külső beavatkozás, stb.).

FELADAT

Írjuk meg a BEGIN - UNTIL utasításhoz megadott példát BEGIN - WHILE - REPEAT felhasználásával!

4.3. CIKLUSSZÁMLÁLÓVAL VEZÉRELT CIKLUSOK

Ez a fajta ciklus nagyon hasonlít a BASIC FOR-ciklusára: adva van egy ciklusszámláló, amely egy meghatározott kezdőértékről indul, és mindaddig változik az értéke egy definiált lépésközzel, amíg az adott végértéket el nem éri. Az egyik formája a következő:

: DEF vég kezd. DO tev. LOOP ;

ahol

: DEF definiáljuk a DEF nevű szót.

vég a végértéket teszi a stackbe.

kezd. a kezdőértéket teszi a stackbe.

DO ("du") a ciklus kezdetét jelöli.

tev. a ciklikusan végrehajtandó tevékenység.

LOOP ("lup") megnöveli a ciklusváltozó értékét eggyel, és megnézi, hogy elérte-e a végértéket. Ha igen, befejezi a ciklust, egyébként folytatja az új ciklusértékkel.

Jól figyeljük meg, hogy FORTH-ban a ciklus a végértékkel már nem fut le!

A cikluson belül a ciklusváltozó értéke lekérdezhető: az I szó a ciklusváltozó aktuális értékét teszi a stackre. Például egyből 10-ig írja ki a számokat a következő szó, mindegyiket új sor elejére:

```
: 1-10 11 1 DO CR I . LOOP ;
```

Mód van arra is, hogy a lépésköz ne 1 legyen. Ekkor a következő formát használhatjuk:

```
: DEF vég kezd. DO tev. lép. +LOOP ;
```

ahol

: DEF a definíció kezdete.

vég a végértéket teszi a stackbe.

kezd. a kezdőértéket teszi a stackbe.

DO a ciklus kezdetét jelöli.

tev. a ciklikusan végrehajtandó tevékenység.

lép. a stackre teszi a kívánt lépésközt.

+LOOP megnöveli a ciklusváltozó értékét a stacken lévő számmal, és megnézi, hogy elérte-e a végértéket. Ha igen, befejezi a ciklust, egyébként folytatja az új ciklusértékkel.

A lépésköz lehet negatív szám is, ekkor a ciklusváltozó értéke folyamatosan csökken, amíg kisebb nem lesz a végértéknél.

Amennyiben a ciklust el kívánjuk hagyni, mielőtt a ciklusváltozó a végértéket elérte volna, a LEAVE ("liv") szót használhatjuk.

4.4. VEZÉRLÉSI STRUKTÚRAK EGYMÁSBAÁGYAZÁSA

A vezérlő struktúrák "tev." tevékenység részén belül újabb vezérlési formák is elhelyezhetők. Az egyetlen megkötés, hogy az egymásbaágyazások megfelelőek legyenek, azaz az egyes struktúrák nem keresztezhetik egymást!

Például:

helyes:

```
... IF 10 0 DO ... LOOP ... ENDIF ...
```

helytelen:

```
... IF 10 0 DO ... ENDIF ... LOOP ...
```

A fenti szabály alól egyetlen kivétel van: a LEAVE szó beágyazható egy feltételes utasításba, azaz

```
... 10 0 DO ... IF LEAVE ELSE ... ENDIF LOOP ...
```

helyes.

Természetesen DO - LOOP ciklusokat is egymásba ágyazhatunk. Az előzőleg megismert I szó ebben az esetben mindig az aktuálisan legbelső ciklus ciklusváltozójának értékét adja vissza. A következő szint ciklusváltozóját is elérhetjük azonban a J szóval, sőt a K a még egyvel magasabb szint ciklusváltozóját teszi a stackbe.

Példaként tekintsük a következő programot, amely egy szorzótáblát ír a képernyőre:

```
: SZORZOTABLA CR CR 4 SPACES
```

```
  10 1 DO I 3 .R LOOP CR CR
```

```
  10 1 DO I 3 .R SPACE
```

```
    10 1 DO I J * 3 .R LOOP
```

```
  CR LOOP CR ;
```

Jól figyeljük meg, hogy ugyanazt a ciklusváltozót egyszer I-vel, egyszer J-vel értük el a beágyazódás mélységétől függően!

FELADATOK

1. Definíáljunk egy HATVANY nevű szót úgy, hogy "m n HATVANY" m-nek az n-edik hatványát számítsa ki. Ha n negatív, adjunk hibaüzenetet!
2. Írjuk meg a FAKTOR szót, amely a stacken lévő szám faktoriálisát számítja ki!

6. TABLAZAT

AND	OR	XOR
-----	-----	-----
1 1 0	1 1 0	1 1 0
+-----	+-----	+-----
1 1 1 0	1 1 1 1	1 1 0 1
0 1 0 0	0 1 1 0	0 1 1 0

5. SZÖVEGSZERKESZTÉS ÉS -TÁROLÁS

Megismertük az előző részekben, hogyan lehet egy új szó definícióját közvetlenül begépelni. Ennek a módszernek a következő hátrányai vannak:

- hibás szavak javítása igen nehézkes és a teljes szöveg újbóli begépelésével jár;
- a begérelt szöveg elvész, azaz a képernyő letörlése után a szó definíciója (ebben a formában) nem nyerhető többé vissza;
- nincs lehetőségünk a beírt programokat pl. magnókazettára elmenteni, úgyszintén
- mások által megírt programokat nem tudunk átvenni.

Ezért fontos lehetőség az, hogy a begépelni kívánt programjainkat úgy is tárolhassuk a tárban, mint ahogy papírra leírnánk őket. Amikor a programunk készül, erre a "papírra" írjuk az utasításokat, definíciókat; szükség esetén "radirozunk", beszúrunk, kiegészítünk. Amikor úgy érezzük, hogy készen vagyunk, vagy ki akarjuk próbálni a begérelteket, átadjuk a "papírlapot" a FORTH-nak, hogy "olvassa el", azaz tekintse úgy a rajta lévő információt, mintha éppen most gépelnénk be a klaviatúrán. Eközben azonban a "papírlapunkon" lévő információ nem változik meg, tehát hiba esetén újra elővehetjük, javíthatunk rajta, újra beolvastathatjuk. Munkánk végeztével a "papíron" lévő információt kazettán

tárolhatjuk.

A FORTH-ban a "papírlapot" screennek ("szkrin") nevezzük, és mérete kötött: 1 Kbyte. Ez logikailag 32 db. 32 karakteres sort jelent. Az első sorra a 0-ás, az utolsóra a 31-es sorszámmal hivatkozhatunk. A számítógép memóriájában csak néhány screennek van hely, azokat a "lapokat", amelyek nem fértek be, magnókazettán lehet tárolni. Minden screennek sorszáma van, ez 1-től 255-ig terjedhet. Ha kíváncsiak vagyunk arra, hogy gépünk memóriájában hány screen lehet egyszerre, gépeljük be: #BUF . (RETURN)

5.1. SZÖVEGSZERKESZTÉS (EDITÁLÁS)

Szövegszerkesztésnek azt a tevékenységet nevezzük, ami közben "papírlapunkra" írunk, vagy rajta változtatást (törlést, beszúrást) hajtunk végre. Minden szövegszerkesztést az EDITOR parancs kiadásával kezdünk, és a FORTH szóval fejezünk be. Szövegszerkesztési üzemmódban minden parancssorra várást az E) karakterekkel jelez a gép.

Az editáláshoz (1) kétféleképpen kezdhetünk hozzá: vagy "tisztalappal" kívánunk indulni, vagy egy (akár magnószalagon) meglévő screenen akarunk változtatni. Az előbbi esetben az EDITOR parancs után az

5 CLEAR

(1)n Ez az angol edit (szerkeszt) szóból "magyarosított" kifejezés eléggé elterjedt számítástechnikai körökben: szövegszerkesztést jelent.

az utóbbiban az

5 LIST

utasítást adjuk ki. Az 5 helyett a stack tetején ezek a szavak természetesen bármilyen más screen-számot is találhatnak. Amennyiben a LIST az adott sorszámu screent nem találja meg a memóriában, a

SCR 5 olvasása. OK?

üzenet íródik ki, és a FORTH egy karakter leütésére vár. Ez után (ha a lenyomott billentyű nem a BRK) megpróbálja magáról betölteni a kérdéses screent. Ha ez nem sikerül, hibaüzenetet kapunk. Sikeres betöltés esetén (vagy ha a screen már bent volt a memóriában) a screen a képernyőre listázódik. (1) A CLEAR ("klir") parancs sohasem keres kazettán, hanem új, üres screent nyit a memóriában, vagy ha ugyanilyen sorszámu screen ott létezik, azt írja felül szökőzőkkel.

Mestörténhet, hogy a számítógépben nincs hely a kijelölt screen tárolására. Ez vagy a CLEAR-nél fordulhat elő, vagy akkor, amikor a LIST-nek szalagról kell behoznia a screent. Ekkor két eset van: vagy van a memóriában olyan screen, amelyet nem változtattunk meg a legutóbbi beolvasása vagy mentése óta (azaz kazettán is megtalálható a pontos mása), ekkor ennek helyére kerül az új screen; vagy pedig egy bentlévő screen szalagra rögzítésére

(1)n A FORTH minden listázáskor számon tartja, hogy eddig hány sort írt a képernyőre. Ha a kiírt lista "el akar szaladni", azaz listázott sorok vesznének el, a FORTH megáll és vár egy karakter leütésére. Csak ezután hagyja a képernyőről elveszni az információt.

kerül sor.

A következőkben a szövegszerkesztéshez használt legfontosabb utasításokat ismertetjük; további hasznos szerkesztő szavakat találhatunk a Függelékben. Mindazok a szavak, amelyek egy sornak a számát igénylik, a stack tetején várják azt.

L az aktuálisan szerkesztett screent kilistázza a képernyőre.

P a screen egy sorát átírja az utasítást követő szöveggel, egészen a sor végéig. Pl.:

0 P Ez lesz a screen első sorában <RETURN>

17 P : KÖB DUP DUP * * ; 5 KÖB . <RETURN>

S a megadott számú sortól kezdve minden sort eggyel lejjebb mozsat, ez a sor üres lesz, míg az utolsó (eddig 31-es) elvész. Pl.:

5 S <RETURN>

hatására a korábbi 5-ös sor a 6-os lesz, a 6-os a 7-es, stb, az új 5-ös pedig szóközökkel lesz tele. Ily módon lehet új sorokat beszúrni a régiek közé.

D a megadott számú sor kitörölése. (1) Minden ezt követő sor eggyel feljebb lép, a legutolsó pedig szóközökkel lesz tele. Az S-sel ellentétes művelet. Pl.:

12 D <RETURN>

hatására az új 12-es sor a régi 13-as lesz, az új 13-as a

(1) A kitörölt sor nemvész el, hanem a PAD ("ped") nevű szövegpufferre kerül, ahonnan visszanyerhető (R, I, ld. Függelék).

régi 14-es, sit.

A az S-hez hasonlít, de az utasítást követő szöveget szűri be az eddigi sorok közé. Pl.:

9 A Ez a 9-esbe, 9-es 10-esbe, sit. <RETURN>

5.2. SCREENEK ELMENTÉSE

Egy screen megszerkesztése után kérhetjük annak háttértárolóra történő mentését. Ezt a folyamatot a FORTH is kezdeményezi, ha nincs hely a memóriában egy új screennek. A magnókazettára történő kiírást ugyanúgy kell végrehajtani, mint pl. a BASIC programok mentését. A megfelelő FORTH utasítás a SAVE, amely a stacken talált sorszámú screent viszi szalagra. Pl.:

3 SAVE <RETURN>

először kiírja:

SCR 3 mentése. OK?

Ha a magnón megnyomtuk a RECORD és a PLAY gombokat, üssünk le egy RETURN-t, és a screen kivitele elindul. A BRK gombbal a folyamatot le lehet állítani.

A kivitel sikeres voltát a TEST szóval ellenőrizhetjük: ugyanúgy használjuk, mint a LIST-et, de az adott sorszámú screen csak összevetésre kerül a memóriában lévővel. Eltérés esetén hibaüzenetet kapunk.

Ha kíváncsiak vagyunk arra, hogy egy adott pillanatban milyen screenek találhatók a memóriában, használjuk a SCREENS? szót,

amely a képernyőre írja a megfelelő sorszámkokat.

5.3. SCREENEK BEOLVASTATÁSA

Amikor az elkészült "papírlapot" át kívánjuk adni a FORTH-nak, illetve kazettán tárolt programot akarunk betölteni, a LOAD ("lód") szót használjuk, a stackre téve a beolvasandó screen sorszámát. Amennyiben a kérdéses screen nincs még a memóriában, a LIST-tel egyező módon kerül be oda a szalagról. Mivel a screenen tárolt információt LOAD-nál a FORTH pontosan úgy kezeli, mintha az éppen akkor lenne beérelve, nemcsak definíciókat, hanem bármilyen egyéb utasítást is írhatunk a screenekbe. Van ezenkívül két szó, amelyet csak a "papírlapunkon" használunk:

--> ez megfelel az $n+1$ LOAD utasításnak, ahol n az aktuális screen sorszáma. Akkor használjuk, ha programunk nem fér el egy screenen. Ilyenkor a közbülső "lapokon" elhelyezzük ezt a "folytatás a következő lapon" jelet, és ebből a FORTH betöltéskor tudni fogja, hogy az eggyel nagyobb sorszámú screent is be kell töltenie.

(ezzel a szóval megjegyzést helyezhetünk el a screenben, azaz olyan szöveget, amelyet a FORTH LOAD-nál "lenyel", figyelmen kívül hagy. A megjegyzésben bármilyen karakter előfordulhat, kivéve a) csukó zárójelet, amely a kommentár befejezését jelenti. Célszerű minden screen első sorát megjegyzésnek fenntartani, amelybe beírjuk, hogy mi található ezen a screenen.

6. EGYEB HASZNOS UTASITASOK

A FORTH alapszótára (azok a szavak, amelyeket a FORTH bekapcsoláskor "tud") igen gazdag, ezért itt most csak néhány hasznos szó kerül ismertetésre. A Függelék tartalmazza a felhasználói szavak teljes listáját és rövid ismertetésüket. Erdemes ezek közül minél többet kipróbálni, hogy az új szavak definiálásánál mind több feladatot tudjunk megoldani a lehető lescélravezetőbben.

BYE segítségével tudunk visszatérni BASIC-be.

VLIST ez az utasítás kilistázza az aktuális szótárat, tehát a rendelkezésünkre álló szavakat. Minden definíció után ellenőrizhetjük vele, hogy az új szó is megjelent a szótárban.

TASK ez egy olyan szó, ami nem csinál semmit, de van. Ezzel kezdünk el általában minden új definíció-sorozatot, és amikor törölni akarunk, tudjuk, hogy a TASK-tól kell kezdeni. Amennyiben a programunkat screenbe írtuk, és többször is javítunk rajta, egy új LOAD-nál figyelmeztető üzenetek sorát kapjuk, hiszen az előbbi próbálkozásnál már létrehoztuk ezeket a szavakat, és most minden szó (legalább) két példányban foglalja a memóriát. Célszerű ezért minden új programot a

következőképpen kezdeni:

FORGET TASK : TASK ;

IMMEDIATE ("imédiét") Mint említettük, fordítási állapotban a szavak nem kerülnek végrehajtásra, hanem bekerülnek az új definícióba. Szükség van azonban olyan szavakra is, amelyek akkor is végrehajthatódnak, ha fordítási állapot van. Jó példa erre a ; szó, amely nem tudná másképpen kifejezteni hatását, azaz a definíció lezárását, hanem lefordulna. Ilyen szavakat mi is létrehozhatunk, ha a szó megadását követően leírjuk, hogy IMMEDIATE. Pl.:

: FORD ." Most fordítási állapot van" ;

IMMEDIATE <RETURN>

Ezután a FORD szót alkalmazva egy definícióban, a fenti üzenet fordításkor fog megjelenni, az új szóba pedig a FORD nem kerül be.

LITERAL definíció írása közben gyakran előfordul, hogy egy olyan állandót kell felhasználni, amely valamilyen számítás eredményeképp adódik. Ekkor megtehetjük persze, hogy magát a számítást tesszük bele az új szóba, pl.: a következő szó a stack tetejéhez $(1+3)*2$ -t ad:

: 8+ 1 3 + 2 * + ;

A megoldás hátránya, hogy a számítást a gép a szó minden egyes végrehajtásakor újra elvégzi, jóllehet az eredmény mindig ugyanaz. Viszont az sem célszerű, hogy a konstans értékét mi magunk számítsuk ki. A problémát

a következő eljárással lehet megoldani: definíció közben kapcsoljunk vissza közvetlen végrehajtási módba, végezzük el a kívánt számítást az eredményt a stacken hagyva, majd térjünk vissza a szó megadásához, és ott hivatkozzunk a stack tetején található értékre. A LITERAL szó az, amely definíció közben hivatkozik a stack tetején lévő számra, a

((alapszó kapcsolja vissza időlegesen az értelmezőt közvetlen végrehajtási módba, a

)) pedig visszatér a definíciós üzemmódba. Ezeknek a szavaknak a felhasználásával a fenti példánk a következőképpen alakul:

: 8+ ((1 3 + 2 *)) LITERAL + ;

Ez a definíció lefordított állapotban teljesen azonos a

: 8+ 8 + ;

szóval. A LITERAL és a ((IMMEDIATE szavak. (Miért?)

FREE ("fri") a felhasználható szabad memória byte-jainak számát teszi a stackre.

7. FÜGGELEK: A FELHASZNÁLÓI SZAVAK JEGYZÉKE

Az alábbi szótár tartalmazza a PRIMO FORTH összes felhasználói szavát, azaz mindazon szavakat, amelyek a FORTH és az EDITOR szótárban vannak. A szavak felsorolása az ASCII rendezési sorrendnek megfelelően történt.

Minden tételnél az első sor a szó által a paraméter stackre kifejtett hatást írja le. A három kötőjel (---) a szó tevékenységét illusztrálja, bal oldalán a stack végrehajtás előtti, jobb oldalán a végrehajtás utáni tartalma áll. (Természetesen csak az érintett szintis ábrázolva.) A stack tetejének mindkét esetben a jobb szélső elem felel meg. A stackben lévő adatok jelölése a következők szerint történt:

JELÖLÉS	ADAT TÍPUSA	BITSZÁMA	DECIMÁLIS ÉRTÉKHATÁRAI
cim	memóriacím	16	0 ... 65535
l	logikai érték	16	0 (hamis) vagy nem 0 (igaz)
igaz	igaz log. érték	16	-1 (eredmény)
hamis	hamis log. érték	16	0
b	tetszőleges byte	8	0 ... 255
kar	megjeleníthető karakter	8	1 ... 151
n	előjeles egész szám	16	-32768 ... 32767
u	előjeletlen egész szám	16	0 ... 65535
d	előjeles dupla pont.	32	-2147483648 ... 2147483647
ud	előjeletlen dupla pont.	32	0 ... 4294967295
sor	screenen belüli sor szám	8	0 ... 31

Amennyiben a kérdéses adat 8 bites, egy felső 0 byte-tal kiegészítve kerül a stackbe. 32 bites adatnál az előjelet tartalmazó 16 bites érték van felül (a magasabb helyiértékű két byte).

A sor jobb szélén a megfelelő szótár megnevezése áll, ezt P betű előzi meg, ha IMMEDIATE jellegű a szó. A leírás végén a → jel arra utal, hogy egy másik szó definíciójából további információkat nyerhetünk.

!	u cím ---	FORTH
	u eltárolása a cím-en.	
÷	ud1 --- ud2	FORTH
	Beteszti ud1 utolsó jegyét az output pufferbe (képszerű kiíratás szerkesztése). $ud2=ud1/BASE$	
÷>	ud --- cím b	FORTH
	Befejezi a képszerű kiíratás szerkesztését. cím az output puffer címe, b a string hossza.	
÷BUF	--- b	FORTH
	A memória méretétől függő értéket ad vissza: a rendszer ennyi screen számára biztosít helyet egyszerre a memóriában.	
÷S	ud1 --- ud2	FORTH
	Beteszti ud1 jegyeit az output pufferbe, $ud2=0 \rightarrow \div$	
&	cím --- u	FORTH
	A 16 bites u érték felhozatala a cím-ről.	
'	--- cím	FORTH
	Használata: ' SZO cím a kérdéses szó paraméter mezőjének címe (PFA).	
(	---	P,FORTH
	Megjegyzés bevezetése. A megjegyzés végét) jelzi.	
((	---	P,FORTH
	Használata: : SZO ... ((...)) ... ; Időlegesen visszakapcsol közvetlen végrehajtási módba.	

((COMPILE)) ---

P,FORTH

Arra utasítja az interpretert, hogy a következő szót akkor is fordítsa be, ha az IMMEDIATE típusú. Definícióban használjuk.

)) ---

FORTH

Visszakapcsol fordítási állapotba. → ((

* n1 n2 --- n3

FORTH

$n3 = n1 * n2$. Túlszordulás esetén hibajelzést ad!

*/ n1 n2 n3 --- n4

FORTH

$n4 = n1 * n2 / n3$. 32 bites közbenső eredményt használ. → /

*/MOD n1 n2 n3 --- n4 n5

FORTH

$n5 = n1 * n2 / n3$, maradék $n4$. → */

+ u1 u2 --- u3

FORTH

$u3 = u1 + u2$. Túlszordulás ellenőrzés nincs.

+! u cím ---

FORTH

A cím-en lévő 16 bites érték tartalmához u-t ad.

Túlszordulás ellenőrzés nincs.

+- n1 n2 --- n3

FORTH

$n3 = -n1$, ha $n2 < 0$, egyébként $n3 = n1$. Pozitív $n1$ esetén tehát

$n1$ felveszi $n2$ előjelét ($=n3$).

+LOOP n ---

P,FORTH

A ciklusváltozóhoz n-et ad. Amennyiben az nem haladt át a

(v-1,v) intervallumon, visszaugrás következik a DO-hoz.

Egyébként a végrehajtás a következő szónál folytatódik.

, u --- FORTH
 u a szótárstack tetejére kerül. → ALLOT

- u1 u2 --- u3 FORTH
 u3=u1-u2. Túlcsordulás ellenőrzés nincs.

--> --- P,FORTH
 Az aktuálisnál eggyel nagyobb sorszámú screen betöltése.

-1 --- -1 FORTH
 -1 értékű konstans.

-ROLL ... u --- ... FORTH
 A felső u+1 elem visszafelé forgatása. 1 -ROLL = SWAP,
 2 -ROLL = -ROT. → ROLL

-ROT u1 u2 u3 --- u3 u1 u2 FORTH
 A felső 3 elem visszafelé forgatása.

. u --- FORTH
 Az u szám kilírása az aktuális számrendszerben, a lehető
 legkevesebb jeggel. A számot egy szóköz követi.

." --- P,FORTH
 Használata: ." szöveg"
 A szöveg string kilírása.

.R n u --- FORTH
 n kilírása u szélességű mezőbe jobbról igazítva.

/ n1 n2 --- n3 FORTH
 n3=ent(n1/n2), ahol ent(X) az a legnagyobb egész szám,
 amely nem nagyobb X-nél. Pl.: 3 2 / 1-et ad, -3 2
 / -2-t. Nullával osztás esetén hibajelzést kapunk.

/MOD	n1 n2 --- n3 n4	FORTH
	n4=ent(n1/n2), n3=n1-n2*n4 az osztás maradéka. → /	
0	---	FORTH
	0 értékű állandó.	
0<	n --- l	FORTH
	l=-1, ha n negatív, egyébként l=0.	
0=	u --- l	FORTH
	l=-1, ha u=0, egyébként l=0.	
0>	n --- l	FORTH
	l=-1, ha n pozitív, egyébként l=0.	
1	---	FORTH
	1 értékű konstans.	
1+	u1 --- u2	FORTH
	u2=u1+1. → +	
1+!	cim ---	FORTH
	A cim-en lévő 16 bites érték tartalmához 1-et ad. → +	
1-	u1 --- u2	FORTH
	u2=u1-1. → -	
1-!	cim ---	FORTH
	A cim-en lévő 16 bites érték tartalmát 1-szel csökkenti. → -	
2	---	FORTH
	2 értékű konstans.	
2!	ud cim ---	FORTH
	ud eltárolása a cim-en.	

2&	cim --- ud	FORTH
	A 32 bites ud érték felhozatala a cím-ről.	
2+	u1 --- u2	FORTH
	u2=u1+2. → +	
2+!	cim ---	FORTH
	A cím-en lévő 16 bites érték tartalmához 2-t ad. → +	
2-	u1 --- u2	FORTH
	u2=u1-2. → -	
2-!	cim ---	FORTH
	A cím-en lévő 16 bites érték tartalmát 2-vel csökkenti. → -	
2-ROT	ud1 ud2 ud3 --- ud3 ud1 ud2	FORTH
	A felső 3 duplaszó visszafelé forgatása.	
2/	u1 --- u2	FORTH
	u2=u1/2. → /	
2CONSTANT	---	FORTH
	32 bites konstans definiálása. → CONSTANT	
2DROP	ud ---	FORTH
	32 bites érték eltávolítása a stackről.	
2DUP	ud --- ud ud	FORTH
	32 bites érték megkettőzése.	
2OVER	ud1 ud2 --- ud1 ud2 ud1	FORTH
	32 bites érték megkettőzése a stack tetején keresztül.	
2ROT	ud1 ud2 ud3 --- ud2 ud3 ud1	FORTH
	A felső 3 duplaszó forgatása.	

2SWAP	ud1 ud2 --- ud2 ud1	FORTH
	A stack tetején lévő két 32 bites érték fölcserélése.	
2VARIABLE	---	FORTH
	32 bites változó definiálása. → VARIABLE	
3	--- 3	FORTH
	3 értékű konstans.	
:	---	FORTH
	Használata: : név ... ;	
	Új szó definiálása név néven. Ezután a név szó végrehajtása azonos lesz a ... helyén álló szavak végrehajtásának sorozatával. Megjegyzendő még, hogy a : beállítja az aktuális keresési szótárt a definíciós szótárnak megfelelően.	
;	---	P,FORTH
	Definíció lezárása, visszatérés közvetlen végrehajtási módba.	
IS	---	FORTH
	Egy screen betöltésének (LOAD) végét jelenti. Általában nincs rá szükség, mert a screen vége automatikusan lezárja a betöltést.	
<	n1 n2 --- l	FORTH
	l=-1, ha n1<n2, egyébként l=0.	
<#	---	FORTH
	Kérszerű kiíratás szerkesztésének kezdete.	

<BUILDS	---	FORTH
Használata: : név <BUILDS ... DOES> ... ;		
FORTH-típusú objektum definíció szó fordításidejű viselkedését leíró rész bevezetése.		
=	n1 n2 --- l	FORTH
l=-1, ha n1=n2, egyébként l=0.		
>	n1 n2 --- l	FORTH
l=-1, ha n1>n2, egyébként l=0.		
>R	u ---	FORTH
A paraméter stack tetején lévő szót áthelyezi a return stackre.		
?	cim ---	FORTH
A cim-en lévő 16 bites érték kiírása. → .		
?COMP	---	FORTH
Hibaüzenetet ad, ha nincs fordítási állapot.		
?DUP	u --- u (ha u=0)	FORTH
	u --- u u (ha u(>0)	
16 bites érték feltételes megkettőzése.		
?ERROR	f b ---	FORTH
b sorszámú hibaüzenet adása, ha f igaz.		
?EXEC	---	FORTH
Hibaüzenetet ad, ha nincs közvetlen végrehajtási állapot.		
?KEY	--- hamis (nincs bevitel)	FORTH
	--- kar (van bevitel)	
A billentyűzet lekérdezését végzi. Ha talál lenyomott billentyűt, visszaadja a kódját, egyébként hamis logikai		

értéket szolgáltat. Nem vár bevitelre!

?LEAVE l --- P,FORTH

Ha l hamis, folytatja a végrehajtást. Ellenkező esetben megfelel a LEAVE szónak. → LEAVE

?STACK --- FORTH

Hibaüzenetet ad, ha stack alul- ill. túlsordulás van.

?TERMINAL --- l FORTH

l igaz, ha lenyomták a BREAK gombot, egyébként l hamis.

A sor --- EDITOR

Használata: sor A szöveg <RETURN>

A szöveg-et beszúrja az aktuális screen sor-adik sorába, minden ezt követő sor egyvel lejjebb lép, az utolsó pedig elvész. → S

ABORT --- FORTH

Alapállapotba helyezi a futtatórendszert. (Mintha RESET-et nyomtunk volna.)

ABS n1 --- n2 FORTH

n2=abs(n1) abszolútérték képzés.

AGAIN --- P,FORTH

Használata: : név ... BEGIN ... AGAIN ... ;

Végtelen ciklus lezárására szolgál, visszaugrás a BEGIN utáni szó végrehajtására.

ALLOT u --- FORTH

u byte-tal kiterjeszti a szótárstack méretét. Ha nincs a memóriában elegendő hely, hibaüzenetet kapunk.

AND	u1 u2 --- u3	FORTH
	Bitenkénti logikai ES művelet végzése.	
AT	b1 b2 ---	FORTH
	A kurzort a b1 sor b2 oszlopába állítja.	
AT?	--- b1 b2	FORTH
	A kurzor a b1 sor b2 oszlopában áll.	
B	---	EDITOR
	A legutoljára megtalált karaktersorozat elejére áll. → F	
BASE	--- cím	FORTH
	Annak a rendszerváltozónak a cím-ét adja vissza, amelyik az aktuális számrendszer alapszámát tárolja.	
BEGIN	---	P,FORTH
	Ciklikus vezérlési struktúra bevezető szava, egyben a ciklus kezdetét az őt követő szóban határozza meg. → AGAIN END REPEAT UNTIL WHILE	
BL	--- szóköz	FORTH
	A szóköz karakternek megfelelő kódot teszi a stackre.	
BLANKS	cím u ---	FORTH
	A cím-től kezdődően u darab szóköz karaktert tesz le.	
BOUNDS	cím1 u --- cím2 cím1	FORTH
	cím2=cím1+u. Stringleírásból DO-ciklus paramétereiket állít elő.	
BYE	---	FORTH
	Visszatér a BASIC rendszerhez.	

C	---	EDITOR
	Használata: C szöveg	
	A szöveg-et bemásolja a szerkesztő kurzor pozíciójába. →	
	M	
C!	b cím ---	FORTH
	A cím-re leteszi a b byte-ot.	
C&	cím --- b	FORTH
	A cím-ről felhossa a b byte-ot.	
C,	b ---	FORTH
	A szótár következő üres helyére beírja a b byte-ot. → ,	
C/L	--- b	FORTH
	A képernyőn egy sorba kiferő karakterek száma. (42)	
C/LL	--- b	FORTH
	A screen sorainak hossza. (32)	
CALL	u1 u2 u3 u4 cím --- u5 u6 u7 u8	FORTH
	Gépi kódú rutin hívása cím-en. Belépéskor AF=u1, BC=u2, DE=u3, HL=u4, visszatéréskor u5=AF, u6=BC, u7=DE és u8=HL. A szubrutin RET-tel térjen vissza, az alternatív regisztereket, IX és IY regisztereket nem ronthatja.	
CFA	cím1 --- cím2	FORTH
	cím1 egy szó paramétermezőjére, cím2 a kódmezőjére mutat.	
CLEAR	b ---	FORTH
	A b-edik screen törlése, egyben kijelölése szerkesztésre. Atkapcsol EDITOR módba.	

CLS	---	FORTH
	Leírli a képernyőt, és a kurzort a bal felső sarokba állítja.	
CMOVE	cim1 cim2 u ---	FORTH
	A cim1-től kezdve u byte-ot átvisz a cim2-n kezdődő tartományra.	
CONSTANT u ---		FORTH
	Használata: u CONSTANT név	
	Egy név nevű u értékű konstanst definiál.	
COPY	b1 b2 ---	EDITOR
	A b1 sorszámú screen tartalmát átmásolja a b2 sorszámúba.	
COUNT	cim1 --- cim2 b	FORTH
	A cim1-en lévő, FORTH szabvány szerint tárolt karaktersorozat cim2 kezdőcímét és b hosszát adja meg.	
CR	---	FORTH
	Új sorba viszi a kurzort.	
D	sor ---	EDITOR
	Az aktuális screen sor-adik sorát kitörli a screenből, de elmenti PAD-re. Minden ezt követő sor egyvel följebb lép, az utolsó pedig szóközzel lesz tele. → PAD	
D+	ud1 ud2 --- ud3	FORTH
	ud3=ud1+ud2. Túlcsordulás ellenőrzés nincs.	
D+-	d1 n --- d2	FORTH
	d2=-d1, ha n<0, egyébként d2=d1. → +-	

D-	ud1 ud2 --- ud3	FORTH
	ud3=ud1-ud2. Túlcsordulás ellenőrzés nincs.	
D->S	d --- n	FORTH
	Dupla pontos szám konverziója egyszeressé. Túlcsordulás esetén hibajelzést ad.	
D.	d ---	FORTH
	d kiírása. → .	
D.R	d u ---	FORTH
	d kiírása u szélességű mezőbe. → .R	
D0<	d --- l	FORTH
	l=-1, ha d negatív, egyébként l=0.	
D0=	d --- l	FORTH
	l=-1, ha d=0, egyébként l=0.	
D0>	d --- l	FORTH
	l=-1, ha d pozitív, egyébként l=0.	
D2/	d1 --- d2	FORTH
	d2=d1/2. → 2/	
D<	d1 d2 --- l	FORTH
	l=-1, ha d1<d2, egyébként l=0.	
D=	d1 d2 --- l	FORTH
	l=-1, ha d1=d2, egyébként l=0.	
D>	d1 d2 --- l	FORTH
	l=-1, ha d1>d2, egyébként l=0.	
DABS	d1 --- d2	FORTH
	d2=abs(d1) dupla szavas abszolútérték képzés.	

DEC.	n ---	FORTH
	n kiírása tízes számrendszerben. → .	
DECIMAL	---	FORTH
	Áttérés tízes számrendszerre. → BASE	
DEFINITIONS	---	FORTH
	Az aktuális keresési szótár lesz egyben a definíciós szótár is végrehajtása után.	
DELETE	b ---	EDITOR
	b számú karakter törlése a szerkesztő kurzor előtt. → M	
DIGIT	kar n1 --- n2 igaz (ok).	FORTH
	kar n1 --- hamis (nem ok)	
	A kar karaktert megpróbálja n1 számrendszerbeli számjegyként értelmezni. Ha sikerült, visszaadja a megfelelő n2 számot és egy igaz logikai értékkel tér vissza. Ellenkező esetben csak a hamis logikai érték kerül a stackre.	
DLITERAL	d ---	P,FORTH
	A fordításidejű d dupla pontos számot futásidőben helyezi a stackre. → LITERAL	
DNEGATE	d1 --- d2	FORTH
	d2=-d1.	
DO	u1 u2 ---	P,FORTH
	Ciklusváltozóval vezérelt ciklus nyitó szava, egyben megjelöli az öt követő szót, mint a ciklusmax első utasítását. u1 a ciklusváltozó végértéke, u2 a kezdőértéke. → +LOOP LOOP	

DOES)	--- cím	FORTH
	FORTH-típusú objektum definiáló szó futásidejű viselkedését leíró rész bevezetése. A cím a definiált objektum kezdőcíme. → <BUILDS	
DPL	--- cím	FORTH
	Egy rendszerváltozó, amelyik számbelolvasásnál megadja a tizedesponttól jobbra eső számjegyek számát. Pont hiányában -1-et ad.	
DRAW	b1 b2 ---	FORTH
	Egyenest húz az X=b1 Y=b2 koordinátájú pontig.	
DRAWREL	b1 b2 ---	FORTH
	Egyenest húz az X=X+b1 Y=Y+b2 koordinátájú pontig.	
DROP	u ---	FORTH
	Eltávolítja a stack tetején lévő értékét.	
DUP	u --- u u	FORTH
	Megkettőzi a stack tetején lévő értékét.	
E	sor ---	EDITOR
	Az aktuális screen sor-adik sorát szóközökkel tölti fel.	
EDISYS	---	P,EDITOR
	A szerkesztéshez szükséges rendszerszavakat tartalmazó szótár neve. → SYSTEM	
EDITOR	---	P,FORTH
	A szerkesztéshez szükséges felhasználói szavakat tartalmazó szótár neve.	

ELSE	---	P,FORTH
	Feltételes elágaztatás "hamis" ágát vezeti be. → IF	
EMIT	kar ---	FORTH
	A kar kódú karakter kiírása a képernyőre.	
EMPTY	b ---	FORTH
	A b számú screen által a memóriában elfoglalt helyet felszabadítja. A b screen tartalma elvész!	
EMPTY-BUFFERS	---	FORTH
	A screenek által a memóriában elfoglalt helyeket felszabadítja. → EMPTY	
END	---	P,FORTH
	Az UNTIL régi neve. → UNTIL	
ENDIF	---	P,FORTH
	A feltételes elágaztatás végét jelzi. → IF	
ERASE	cim u ---	FORTH
	A cim-től kezdve u byte-ot kinulláz.	
ERROR	b ---	FORTH
	b sorszámú hibaüzenet adása.	
EXPECT	cim b ---	FORTH
	Maximum b számú karakter beolvasása a billentyűzetről, a szövegbevitelnek megfelelő formában. A karaktersorozatot 0 byte zárja, és a cim-től kezdődően kerül a memóriába.	
F	---	EDITOR
	Használata: F szöveg	
	A szerkesztő kurzor pozíciójától kezdve keres az aktuális screenben, amig a szöveg-et megtalálja. A kurzort a	

megtalált karaktersorozat mögé állítja. Amennyiben a szöveget a screen végéig nem találja, hibaüzenetet ad. →

M

FILL cím u b --- FORTH

A cím-től kezdődően letesz a memóriába u darab b byte-ot.

FORGET --- FORTH

Használata: FORGET név

Törli a szótárstackből a név szót és az azt fizikailag követő valamennyi szót. Amennyiben egy nem aktuális szótár kettévágására kerülne sor, hibaüzenetet kapunk.

FORTH --- P,FORTH

Az alap felhasználói szótár neve.

FREE --- u FORTH

u a rendelkezésre álló szabad memóriaterület nagyságát adja byte-okban.

H sor --- EDITOR

Az aktuális screen sor-adik szövegsorát átmásolja a PAD-re, a screen tartalma nem változik. → PAD

H. u --- FORTH

u kiírása tízenhatos számrendszerben. → U.

HERE --- cím FORTH

A szótárstack következő szabad helyének cím-ét adja vissza.

HEX --- FORTH

Áttérés tízenhatos számrendszerre. → BASE

- HOLD** kar --- FORTH
- Kérszerű kiíratás szerkesztésénél a kar kódú karakter behelyezése a kimenő karaktersorozatba. → <# # #>
- I** --- n FORTH
- Az aktuálisan legbelső DO-ciklus ciklusváltozóját teszi a stackre.
- I** sor --- EDITOR
- A PAD tartalmát beszűrja az aktuális screen sor-adik sorába. → A
- I'** --- n FORTH
- Az aktuálisan legbelső DO-ciklus ciklusváltozójának végértékét teszi a stackre.
- ID.** cím --- FORTH
- A cím névmezőjű szó nevét írja ki.
- IF** l --- P,FORTH
- Használata: : név ... IF tev.1 ELSE tev.2 ENDIF ... ;
- Feltételes elágaztatás bevezető utasítása. Ha l igaz, a tev.1 rész hajtódik végre, egyébként a tev.2, majd mindkét esetben az ENDIF után folytatódik a programvégre-hajtás.
- IMMEDIATE** --- FORTH
- A legutoljára definiált szó IMMEDIATE típusú lesz, azaz definíció törzsében is végrehajtódik, és nem kerül lefordításra.

INPUT	--- n vagy u	FORTH
	Beolvas egy egyszeres pontosságú számot a billentyűzet- ről. Túl nagy szám megadása esetén hibaüzenetet ad!	
INPUT.	--- ud vagy d	FORTH
	Beolvas egy dupla pontosságú számot a billentyűzetről.	
J	--- n	FORTH
	Az aktuálisan belülről a második mélységű DO-ciklus ciklusváltozóját teszi a stackre.	
J'	--- n	FORTH
	Az aktuálisan belülről a második mélységű DO-ciklus ciklusváltozójának végértékét teszi a stackre.	
K	--- n	FORTH
	Az aktuálisan belülről a harmadik mélységű DO-ciklus ciklusváltozóját teszi a stackre.	
K'	--- n	FORTH
	Az aktuálisan belülről a harmadik mélységű DO-ciklus ciklusváltozójának végértékét teszi a stackre.	
KEY	--- kar	FORTH
	A következő beépelt karakter kódját teszi a stackbe. Mindenképpen vár egy beírást!	
L	---	EDITOR
	Az aktuális screen-t a képernyőre listázza.	
LATEST	--- cim	FORTH
	A legutoljára definiált szó névmezejének cim-ét adja vissza.	

- LEAVE** --- P,FORTH
- Az aktuálisan legbelső DO-ciklus azonnali elhagyását eredményezi, a végrehajtást a záró +LOOP vagy LOOP után folytatva. → DO
- LFA** cím1 --- cím2 FORTH
- cím1 egy szó paramétermezejének címe, cím2 pedig ugyanennek a szónak a csatolómező címe.
- LIST** b --- FORTH
- A b sorszámú screent a képernyőre listázza, és egyben megjelöli aktuális screenként. Szükség esetén kazettáról tölti be.
- LITERAL** u --- P,FORTH
- Definíció belsejében használjuk. A stack fordításidejű legfelső elemét lefordítja a szótárstackbe oly módon, mintha közvetlenül beérveltük volna a neki megfelelő értéket.
- LL** sor --- EDITOR
- Az aktuális screen listázása a sor-adik sortól kezdve. → L
- LOAD** b --- FORTH
- A b sorszámú screent betölti, azaz a benne lévő információt beolvassa, mintha a billentyűzetről jönne. → LIST
- LOOP** --- P,FORTH
- *Megfelel az 1 növekményű +LOOP lezárásnak. → +LOOP

M	n ---	EDITOR
	A szerkesztő kurzort n pozícióval (előjelesen) elmozdítja, majd kiírja a kurzort tartalmazó sort, egy karaktert, valamint a sor számát. A szerkesztő kurzor pozícióját egy _ aláhúzás karakter jelzi. Ez a kiindulópontja a soron belüli szerkesztő utasításoknak.	
M*	n1 n2 --- d	FORTH
	d=n1*n2. Kevert pontosságú szorzás.	
M/MOD	d1 n1 --- n2 n3	FORTH
	n3=ent(d1/n1), n2=d1-n1*n3 az osztás maradéka. → /	
MAX	n1 n2 --- n3	FORTH
	n3 az n1 és n2 közül a nagyobbikkal egyenlő.	
MIN	n1 n2 --- n3	FORTH
	n3 az n1 és n2 közül a kisebbikkel egyenlő.	
MOD	n1 n2 --- n3	FORTH
	n3 az n1/n2 osztás maradéka. → /MOD	
N	---	EDITOR
	A legutóbb megtalált karaktersorozat továbbkeresése. → F	
NEGATE	n1 --- n2	FORTH
	n2=-n1.	
NFA	cim1 --- cim2	FORTH
	cim1 egy szó paramétermezejének címe, cim2 pedig ugyanennek a szónak a névmező címe.	
NOT	u1 --- u2	FORTH
	u2 u1 bitenkénti komplemente.	

OFF	---	FORTH
	Fekete "szín" beállítása PLOT-hoz. → ON	
ON	---	FORTH
	Fehér "szín" beállítása PLOT-hoz. → PLOT	
ON?	b1 b2 --- l	FORTH
	l igaz, ha az X=b1 Y=b2 koordinátájú pont fehér, egyébként l hamis.	
OR	u1 u2 --- u3	FORTH
	Bitenkénti logikai VAGY művelet végzése.	
OUT	--- cím	FORTH
	Rendszerváltozó, amelyet minden EMIT eggyel megnövel. A kiíratást lehet segítségével ellenőrizni. → EMIT	
OVER	u1 u2 --- u1 u2 u1	FORTH
	Stacktartalom megkettőzése a stack tetején keresztül.	
P	sor ---	EDITOR
	Használata: sor P szöveg	
	A szöveg elhelyezése az aktuális screen sor-adik sorában.	
	A sor korábbi tartalma a PAD-re kerül.	
P!	b cím ---	FORTH
	A cím számú portra kiküldi a b byte-ot.	
P&	cím --- b	FORTH
	A cím számú portról beolvas egy b byte-ot.	
PAD	--- cím	FORTH
	Egy szövegpuffer cím-ét adja vissza. Az EDITOR sorszerkesztő parancsai használják ezt a területet sorok átmeneti tárolására.	

- PFA** **cim1 --- cim2** **FORTH**
cim1 egy szó névmezejének címe, cim2 pedig ugyanennek a szónak a paramétermező címe.
- PICK** **... u1 --- ... u2** **FORTH**
Ha a stack legfelső szintjét 0-val jelöljük, mielőtt u1 rákerült volna, akkor az utasítás u1 helyére a stack u1 mélységű elemét ismétli meg. Pl.: 0 PICK = DUP 1 PICK = OVER.
- PLOT** **b1 b2 ---** **FORTH**
A legutoljára kiadott ON vagy OFF utasításnak megfelelően az X=b1 Y=b2 koordinátájú pontot kigyújtja vagy eloltja. Kigyújtás az ON utasítás hatására következik be, bekapcsoláskor ez az alapállapot.
- PROMPT** **---** **FORTH**
Használata: PROMPT kar.
Hatására az aktuális keresési szótár bejelentkező karaktere kar. lesz. Amennyiben nem adunk meg karaktert, ez a szótár nem ad bejelentkezést.
- R** **--- u** **FORTH**
A return stack tetejének tartalmát átmásolja a paraméter stackbe.
- R** **sor ---** **EDITOR**
Az aktuális screen sor-adik sorát fölcseréli a PAD-en levő karaktersorozattal. Az eredeti sor a PAD-en megőrződik.

R>	--- u	FORTH
	A return stack tetejének tartalmát átviszi a paraméter stackbe.	
REPEAT	---	P,FORTH
	BEGIN ... WHILE ciklus záró utasítása. Végrehajtásakor a vezérlést a BEGIN utánra adja vissza. → WHILE	
ROLL	... u --- ...	FORTH
	A felső u+1 elem visszafelé forgatása. 1 ROLL = SWAP, 2 ROLL = ROT. u a forgatás során érintett legnagyobb stackmélység. → PICK	
ROT	u1 u2 u3 --- u2 u3 u1	FORTH
	A felső 3 szó forgatása.	
S	sor ---	EDITOR
	A korábbi sor-adik szövegsor a sor+1-edikbe lép, és ugyanígy, ettől lefelé minden sor eggyel lentebb kerül. Az utolsó (31-es) sor elvész, a sor-adik pedig üres lesz.	
S->D	n --- d	FORTH
	Egyszeres pontosságú szám dupla pontossá konvertálása.	
SAVE	b ---	FORTH
	A b sorszámú screent magnószalagra menti.	
SCR?	---	FORTH
	Kiírja a képernyőre a memóriában található screenek sorszámát, valamint az első sorukat.	
SIGN	n d --- d	FORTH
	Ha n nem negatív, csak a stack tartalom módosul. Egyébként betesz egy minuszjel karaktert az output	

	pufferbe. → HOLD	
SL	---	EDITOR
	A szerkesztő kurzort tartalmazó sor környékét listázza ki. → L	
SMUDGE	---	FORTH
	A legutoljára definiált szó "smudge-bitjét" invertálja meg, ezzel megakadályozva vagy lehetővé téve a szó megtalálását kereséskor.	
SPACE	---	FORTH
	Egy szóköz karaktert ír a képernyő aktuális pozíciójába.	
SPACES	u ---	FORTH
	u darab szóköz karaktert ír a képernyő aktuális pozíciójától kezdve.	
SWAP	u1 u2 --- u2 u1	FORTH
	A stack felső két elemét megcseréli.	
SYSTEM	---	P,FORTH
	A rendszerszavakat tartalmazó szótár neve. A kezdő programozó számára érdektelen vagy "veszélyes" szavakat találhatjuk itt.	
T	sor ---	EDITOR
	A sor-adik szövegsor elejére állítja a szerkesztő kurzort. → M	
TASK	---	FORTH
	Nem csinál semmit, de el lehet felejtetni.	

TEST	b ---	FORTH
	A b-edik screent összehasonlítja a memóriában levő azonos sorszámú screennel. Eltérés esetén hibaüzenetet ad.	
THEN	---	P,FORTH
	Az ENDIF másik neve. → ENDIF	
TILL	---	EDITOR
	Használata: TILL szöveg	
	A szerkesztő kurzortól kezdve a szöveg végéig törli a karaktereket. Ha az adott szöveg nincs a kurzort tartalmazó sorban, hibajelzést kapunk, ekkor a kurzor a következő sor elejére áll.	
TOP	---	EDITOR
	A szerkesztő kurzort a screen első sora első karaktere elé állítja.	
TYPE	cim b ---	FORTH
	A cim-től kezdve b darab karaktert ír a képernyőre.	
U*	u1 u2 --- u3	FORTH
	u3=u1*u2. → *	
U.	u ---	FORTH
	Előjeltelen szám kiírása. → .	
U/MOD	u1 u2 --- u3 u4	FORTH
	u4=u1/u2 lefele kerekítve, u3=u1-u2*u4 az osztás maradéka. Nullával osztás esetén hibajelzést ad!	
UK	u1 u2 --- l	FORTH
	l igaz, ha u1<u2, egyébként hamis.	

U>	u1 u2 --- l	FORTH
	l igaz, ha u1>u2, egyébként hamis.	
UD*	ud1 u --- ud2	FORTH
	ud2=ud1*u. Túlcsordulás esetén hibaüzenetet ad.	
UD->S	ud --- u	FORTH
	Konvertálást végez. Hibát jelez, ha a konverzió nem hajtható végre.	
UD/MOD	ud1 u1 --- ud2 u2	FORTH
	Dupla pontos szám osztása 16 bites értékkel, de az eredmény ud2 32 bites. u2 az egyszeres pontosságú maradék.	
UD<	ud1 ud2 --- l	FORTH
	l igaz, ha ud1<ud2, egyébként hamis.	
UD>	ud1 ud2 --- l	FORTH
	l igaz, ha ud1>ud2, egyébként hamis.	
UM*	u1 u2 --- ud	FORTH
	Vegyes pontosságú szorzás. ud=u1*u2	
UM/MOD	ud u1 --- u2 u3	FORTH
	u3=ud/u1 lefelé kerekítve, u2=ud-u1*u3 az osztás maradéka. Túlcsordulás esetén hibajelzést ad!	
UNTIL	l ---	P,FORTH
	Használata: : név ... BEGIN tev. UNTIL ... ;	
	Feltétellel vezérelt ciklus. Ha l igaz, az UNTIL után következő szón folytatódik a végrehajtás, egyébként visszaugrás a tev. ciklikus ismétlésére.	

VARIABLE u ---

FORTH

Használata: u VARIABLE név

u kezdőértékű név nevű változó definiálása. u későbbi végrehajtásakor a tárolt érték címét teszi a stackbe.

VLIST ---

FORTH

A szótári elemek nevének kilistázása az aktuális keresési szótártól indulva.

VOC. ---

FORTH

Az aktuális definíciós szótár nevét írja ki.

VOCABULARY ---

FORTH

Használata: VOCABULARY név

Új szótár definiálása név néven. A név későbbi végrehajtásakor a név szótár lesz az aktuális keresési szótár.

WHILE l ---

P,FORTH

Használata: : név .. BEGIN .. WHILE tev. REPEAT .. ;

Feltétellel vezérelt ciklus, elején történő vizsgálattal. Amennyiben l hamis, a vezérlés átmegy a REPEAT möötti részre, azaz elhagyjuk a ciklust. Egyébként a tev. végrehajtásra kerül, majd a REPEAT-nél visszaugrunk a kezdő BEGIN után.

X --- cím

FORTH

Az aktuális grafikus kiíratási pozíció X koordinátáját tartalmazó változó címét adja.

X	---	EDITOR
	Használata: X szöveg	
	Megkeresi és kitörli a szöveg karaktersorozat következő előfordulását. → M F	
XOR	u1 u2 --- u3	FORTH
	Bitenkénti logikai KIZARÓ VAGY művelet végzése.	
XYSAVE	b1 b2 ---	FORTH
	X=b1 Y=b2 értékeket állít be (pl.: DRAW-hoz). → X Y	
Y	--- cím	FORTH
	Az aktuális grafikus kiterítési pozíció Y koordinátáját tartalmazó változó címét adja.	

20-F

Forgalmazó:
ELEKTROMODUL

1132 Budapest, Victor Hugo u. 13-15.
Telefon: 495-340 • Telex: 22-5154

Menedzser:
MTA-SZTAKI COSY MŰSZAKI FEJLESZTŐ LEÁNYVÁLLALAT
BUDAPEST 5.
Pf.: 690
1365